

Фото Олеса Дмитренка

Сергій І. ТКАЧЕНКО,
головний редактор журналу "Ятрань",
Нью-Йорк — Київ

У плані роздумів про нинішній стан наших справ вельми показово здалася мені нещодавно надрукована в "Українському журналі" замітка одного мого давнього колеги-письменника. У ній йдеться про заняття в Літній школі Гарвардського університету з групою студентів українського походження зі США і Канади, на якому з навчальною метою використовували відеофільм про резиденцію чинного українського Президента.

Замітка буквально просякнута іронічним ставленням до цієї (Хати? Урядової дачі? Вілли? Палацу? Маєтку?) резиденції Президента, яку він "прикупив" ще як прем'єр-міністр.

Щодо інтер'єру резиденції, то авторові він нагадає "музейні приміщення під час інвентаризації". Письменник усе помічає, повз його увагу не проходить навіть "якийсь дерев'яний експонат, на якому грузинськими літерами вирізане ім'я автора". Тут побувало багато світових лідерів — Путін, Саакашвілі, Клінтон... Український дух цього дому так їх вразив, що вони, як фантазує автор, кружляли за столом оковиту, радячись про свої подальші поїздки... українською мовою.

Втім, студенти Літньої школи навряд чи здатні збагнути весь цей "ставок, млинок і вишневий садок", бо для цього потрібні знання "архаїчної лексики й сільського побуту". Так, як бачимо, іронічно-саркастичне ставлення до окремого об'єкта — в результаті метонімічного переносу — поширюється на все українське.

Складність ситуації з нашим чинним Президентом полягає не в останню чергу ще й у тому, що він — стовідсоткове втілення українськості. З двома іншими лідерами президентських перегонів все значно простіше, бо їхня українськість, про яку вони згадують хіба що перед телекамерою чи мікрофоном, — штучна і показушна.

Значну міру відповідальності за наші нинішні розчарування несе гуманітарна інтели-

КРИТИКУЮЧИ ПОМАРАНЧЕВИХ, ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ!

Переддень нових президентських виборів в Україні характеризується повсюдно поширеними почуттями тотального розчарування, повної фрустрації й цілковитого безсилля. Такими більшість українців бачить плоди помаранчевої революції — тієї самої, що, на переконання відомого західного політолога Андреаса Умланда, стала поворотним пунктом не тільки новітньої української історії, а й політичного розвитку пострадянського простору загалом.

генція, яка колись запевняла, що найкраща у світі влада — комуністична, а чотири роки тому устами Героя України Дмитра Павличка заявила, що віднині в Україні все буде о'кей, оскільки в нас тепер є власний національний лідер. Не в останню (якщо не в першу!) чергу тому, що він — українськомовний. Ще один гіркий і тепер такий очевидний урок: сама лише українськомовність лідера ще не є запорукою його відданості демократії.

Тих революційних змін, яких так прагнув Майдан і весь народ, не сталося. Та й чи могли вони статися? Чи був реальним переможний штурм "будівлі на Банковій", у що й досі вірить лідер "Пори" Олексій Толкачов? Дивлячись на світліни тих днів, на яких юрби "озброєних" гвоздиками маніфестантів протистоять лави запакованих у бронезилети і сталеві шоломи спецзавіців, важко з цим погодитися. Навіть наявність у лавах "Пори" колишніх афганців, міліціонерів і "просто кремезних відчайдушних чоловіків" навряд чи змінила б ситуацію.

Що ж до сакраментальної обіцянки, що "бандити сидітимуть у тюрмах" (видозмінене рухівське гасло "Бандитам — тюрми!"), то, як писав в "Українському журналі" Микола Рябчук, для здійснення такого варіанта "переможці повинні мати перевагу в дві третини". Кількість голосів, поданих за Віктора Ющенка, всього на 2,85 % перевищувала відповідну кількість голосів за Віктора Януковича. Виходить, варіант "через насильство" був нереальним.

Залишається сподіватися на еволюційні зміни, що стануться колись під тиском внутрішніх сил і міжнародної громади. Принаймні один із нинішніх претендентів на булаву полюбляє проєвропейську риторіку і прислушовується до думки Заходу. Втім, чисто еволюційні зміни навряд чи забезпечать приборкання режиму олігархату і латифундизму. Куди веде цей режим, показала історія з нардепом Лозинським: до такого ладу, де прості люди будуть обернені на рабів.

Закінчення на стор. 2

ТЕМА НОМЕРА: УКРАЇНА В СВІТІ

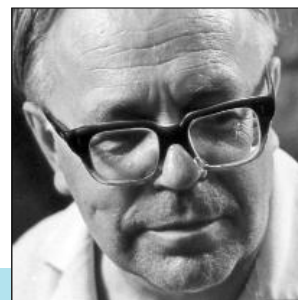
4, 6, 7

МІСТО-ЗБИРАЧ

8

НЕЗАБУТНІЙ ЛУКАШ

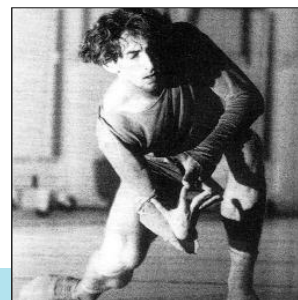
10

РІДНА МОВА В РІДНІЙ ШКОЛІ

11

ДРЕЗДЕН. ОЛЕГУ КЛИМІЮКУ

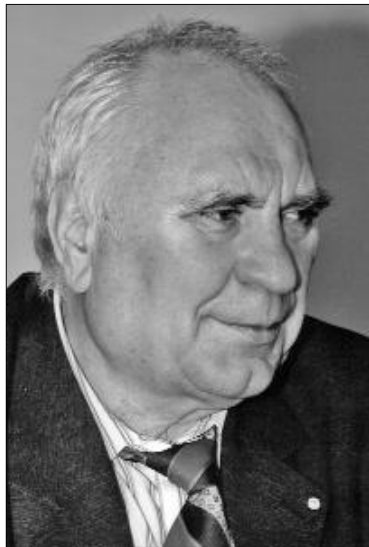

14

ТРИ ПРОМАХИ АРСЕНІЯ ЯЦЕНЮКА

КОЛОНКА ПУБЛІЦИСТА

Віталій КАРПЕНКО

Вісімнадцять претендентів на президентське крісло можна поділити на дві нерівні частини. Менша — так звані “важковаговики”, які посідали в минулому або посідають нині найвищі пости в державі: Віктор Янукович, Юлія Тимошенко, Віктор Ющенко, Володимир Литвин, Сергій Тігіпко, Анатолій Гриценко. Більша — аутсайтери, яким нічого не світить: це і “технічні кандидати”, які відпрацьовують чужі гроші, й представники ідеологічних партій, що мають власний стійкий електорат, а саме: комуніст-інтернаціоналіст Петро Симоненко та його антипод націоналіст Олег Тягнибок, який помітно нарощує рейтинг, але час якого ще не настав.

Нинішні рейтинги відносні. Соціологічні фірми утримують від оприлюднення своїх даних, а тим, що спішать поперед паровоза, навряд чи можна довіряти повністю. Проте тенденції виявляються очевидні. Ні в кого, наприклад, не виникає сумніву, що головна боротьба точиться між блоками Віктора Януковича та Юлії Тимошенко. Лідер регіоналів почувачється впевненіше: він має власне електоральне поле. Юлії Тимошенко доводиться сужувати: вона, як і дюжина інших претендентів, розраховує на колишній електорат Віктора Ющенка, який і розривають на шматки. Тимошенко, яка на початку року була безальтернативною володаркою електоральних симпатій, нині, попри неймовірні агітаційні зусилля, значно здала позиції й відстає від біло-блакитного кандидата на 12—17 відсотків. Тому ще не факт, що саме вона вийде у фінал з Віктором Януковичем. У зв'язку з цими обставинами слід пильніше придивитися до перипетій боротьби за третє місце.

Спочатку значні надії подавав Арсеній Яценюк, який, здавалося б, твердо закріпився третім у шерензі претендентів. Цілоком реально надзодганяючи Юлію Тимошенко. Проте несподівано різко здав позиції, а його місце зайняв після стрімкого старту Сергій Тігіпко, рейтинг якого зріс мало не від нуля до 7%. Але теж не надовго: його, якщо вірити останньому опитуванню, тіснить Володимир Литвин. Цілоком реально може розраховувати не тільки на третє місце, а й на вихід у фінал Віктор Ющенко, чий рейтинг віднедавна стабільно зростає і за короткочасний термін збільшився вдвічі з лишком і теж за деякими даними досягає 7 відсотків.

Однак нині доцільно з'ясувати, що ж трапилося з Арсенієм Яценю-

ком, чим пояснити спад інтересу виборців до його персони — з 9,3% у жовтні до 4,8% у грудні, як свідчать російські соціологи (“ФОМ-Україна”).

Цей молодий амбітний політик почав свою кампанію трохи зарано і не зовсім вдало. Його смугастотемні білборди, що нагадують чи то прикордонний стовп, чи то зеківську робу, люди сприйняли скептично. Проте запам'ятали, і якщо тільки це ставилося за мету, то її досягнуто: Арсеній Петрович став упізнаваним.

А далі молодечий запал, енергійний натиск в усній пропаганді, рішучість висловлювань, що так подобається аудиторії, дали позитивний результат: у рейтингових змаганнях він вийшов на третє місце і став загрозливим для Юлії Тимошенко. Однак мовний запал Арсенія Петровича став повторюватися, пробуксовувати, оскільки при пильному погляді, крім різкої критики влади, позитиву не було видно. Тобто кризові явища називалися, а ось реальних і конкретних шляхів виправлення становища не пропонувалося. І тут його передвиборна кампанія почала давати збої, люди стали помічати те, на що раніше не звертали уваги. Та ще й конкуренти підкидали хмизу у вогнище: мовляв, кандидат говорить загальні й давно відомі речі, запропонувати виходу не може, бо й у самого досвіду замало, був на високих посадах, але ніде довго не затримувався.

Проте не в цьому суть. У виступах Арсенія Петровича почали виявлятися нотки розсієцентризму, якщо можна так сказати. Звичайно, сусідів не обирають, і з російським фактором у політиці треба рахуватися, проте будувати міждержавні відносини слід на принципах рівноправності, паритетності та взаємовигодності, себто так само прагматично, як і Росія. Саме так бачить проблему чинний Президент Ющенко, що, звісно, не подобається Кремлю.

Промосковська орієнтація Яценюка очевидна. Відчувається, що його консультують російські політехнологи, хоч кандидат цього не визнає. Але навіть сама назва створеного ним виборчого блоку, а тепер уже й політичної партії “Фронт змін” засвідчує російське походження. По-перше, невдале саме слово “фронт”: воно налаштує на війну (проти чинної влади, треба розуміти, до якої й сам належав), але час фронтів не тільки давно минув, а й набрид — то чи ж варто його реанімувати? По-друге, слово-сполучення взято з російської, де воно звучить цілоком нормально — “фронт перемени”. Перекладене ж українською, його навіть важко вимовити — “фронт ЗМін”. В українській мові, як, певно, і в інших, збіг чотирьох приголосних неприродний і небажаний.

Другий негативний момент — нечітке розуміння Яценюком суті національного питання й українського патріотизму. Принаймні претендент на президентську посаду не декларує свою українськість, як це, приміром, робить Віктор Ющенко, Олег Тягнибок чи Юрій Костенко. Більш того, свого часу перед голосуванням за його кандидатуру на посаду Голови Верховної Ради Арсеній Петрович ухилився від відповіді на запитання про його національність. Зате тепер йому згадали давнє інтерв'ю, коли на запитання, чи є він патріотом, Яценюк, не моргнувши оком, випалив: “Класичний. Таким мене виховали батьки. Я — завзятий хо-

хол, дуже навіть проукраїнська людина”. Кому-кому, а українському політичному діячеві гріх не знати, що слово “хохол” — зневажливе прізвисько українців, вигадане, звичайно ж, не українцями. Одна з газет з цього приводу цілоком доречно нагадала чотири рядки з вірша Віктора Баранова:

*Українці мої! Дай вам Боже
і щастя, і сил.
Можна бути хохлом, і не згіркну
від того хлібина.
Тільки ж хто колись небо
нахилить до ваших могил,
Як не зраджена вами,
зневажена вами країна?..*

Нарешті третій, з дозволу сказати, промах Арсенія Петровича. Як відомо, мер Мукачевого, а нині кандидат на посаду Президента Сергій Ратушняк, свого часу брутально повівся з прихильницею Яценюка, яка з лотка чи з намету поширювала агітаційні матеріали свого патрона. Той не забарився з різкою відповіддю міському голові. Ратушняк наважся брутально обізвав Яценюка “зарозумілим жидком”. Звичайно, хамовитий мер, вживши слово, яке євреї вважають образливим, продемонстрував невисокий рівень власної культури, етики й етикету, що, безумовно, заслуговує осуду. Та Арсеній Яценюк відповів неадекватно, узагальнивши дрібний за суттю факт безкультур'я, хай навіть і посадової особи, до рівня мало не світового антисемітизму. Той галас, який було знято з цього приводу, трохи шокував пересічного українця.

Такою реакцією не проминули скористатися конкуренти на перегонах: терміново було видано книгу “Знаменитые евреи Украины” з портретом Арсенія Яценюка. Йому б не звернути на це уваги, та ні, віддрукував ніби на виправдання буклет зі своєю біографією, де подав із фотографіями родове дерево по своїй і дружининій лінії аж до третього коліна. Так вирішив довести свої українські корені. А навіщо? А якби ці корені були циганськими, вірменськими чи таки ж єврейськими, — то хіба Яценюк від цього програв би? — такі міркування довелися почути від пересічного виборця. Адже євреї — шановані в Україні люди; вони і в бізнесі, й у парламенті, й у виконавчій владі. Червоноколішеться тим, що євреї; так само як і ще один із претендентів на президентську посаду Бродський.

І останнє. Минулого тижня відбулося жеребкування кандидатів на посаду Президента: хто з ким і коли має зустрітися у теледебатах. “Важковаговики” Янукович, Тимошенко, Ющенко, Литвин відмовилися від теледебатів. Арсеній Яценюк тут виявив непослідовність: спочатку подав заявку на участь у дебатах, а потім її відкликав. Відмова від теледебатів низки кандидатів з одного боку засвідчує брак у нас глибоких демократичних традицій, коли доводиться стати перед очі виборців у прямому ефірі, показати себе й переконати їх, за кого саме слід проголосувати. З другого боку, “важковаговиків” можна зрозуміти: їм не хочеться, бо й немає про що, дебатувати з “технічними” кандидатами, яким президентська папаха “не світить”. І все ж таки... Арсенію Петровичу варто було б вийти на прю і цим зміцнити свої позиції. Тим більше, що його затятий опонент Сергій Ратушняк залишився без пари, і жереб м'яг би саме його визначити в опоненти Яценюкові. Це ж така можливість покласти на лопатки супротивника.

А втім, ще є майже місяць передвиборної боротьби, за цей час Арсеній Петрович ще може врахувати власні промахи і кардинально поліпшити свій рейтинг. Чого від щирого серця й зичу.

КРИТИКУЮЧИ ПОМАРАНЧЕВИХ, ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ!

Закінчення.
Початок на стор. 1.

Як зазначив Богдан Буткевич у статті “Нью-феодалізм по-українськи”, Україна — це по суті “феодалне суспільство”, яке “досить сильно нагадує часи XI—XIII століття в Європі, де кожний феодал був повним господарем життя та долі своїх кріпаків”. Як пише пан Буткевич, наша так звана еліта вважає себе “надлюдьми”, яким дозволено все. Для неї інші люди — то бидло, що не заслуговує жодних назв. До речі, саме таким словом називав селян Голлоуїтши “барон фон Лозинський”, погрожуючи в разі непокорі замінити їх “неграми”.

Через підлеглу йому Голованівську селищну раду латифундист Лозинський провів рішення про заміну встановленого на головній площі містечка герба-тризуба на серп і молот, а також про перенесення погруддя Тараса Шевченка з головної вулиці, де й досі стоїть пам'ятник комуністичному ідолу, про необхідність демонтажу якого на вісімнадцятому році Незалежності нарешті заговорили місцева громада. А вночі про перейменування вулиці, названої його іменем.

Про нагальну потребу заміни тоталітарних топонімів я давно говорив місцевим керівникам — Іванові Кучеру, який очолював райдержадміністрацію за часів президента Кучми, а нині є лідером районної структури Партії регіонів, і Сергію Піддубному, місцевому краєзнавцеві, який на гребені помаранчевої “перетруски” окульбачив посаду голови РДА. Мої статті-звернення “Що в імені тобі моему?” і “Топоніми незалежної держави” друкувалися у районній газеті “Там, де Ятрань” (№ 12 за 21.03.03 р. та № 14 за 04.04.03 р.).

Політологи цілоком слушно запитують: скільки в Україні таких Лозинських? І наводять приклади “латифундистів”, “господарів” і “паханів” багатьох районів та областей нашої держави. Як підкреслює відомий політик Йосип Вінський, основна біда України — це створена ще за президента Кучми глибоко ешелонувана класово-олигархічна система, що веде у безвихідь, бо в ній 170 сімей володіють двома третинами національних багатств України.

Як показало життя, наші три провідні політсили так схожі між собою, що, як три держави в романі Орвелла, можуть блокуватися у будь-які комбінації: А з Б проти В, Б з В проти А, А з В проти Б. Як знущально зауважив вождь КПУ Петро Симоненко, всі вони “з одного гніз-

да”. Останній приклад такого орвеллізму — спроба об'єднання Блоку Юлії Тимошенко та Партії регіонів заради обмеження повноважень Президента. Після публікації в “Українській правді” шокуюче відвертого інтерв'ю Михайла Бродського і Тараса Чорновола стало ясно, що “внутрішня кухня” БЮТ і ПР майже однакова.

Як резюмує у публікації Б. Буткевич, українська псевдоеліта зараз стоїть перед Рубіконом. Якщо не доведуть до кінця гучних справ останніх місяців, що були розпочаті як передвиборні трюки (зокрема й пошуки пана Лозинського, в арешті якого, як нещодавно зазначила прес-секретар Президента Ірина Ваннікова, не зацікавлені певні політсили і правоохоронці), то вона остаточно втратить контроль над країною. А значить, і свій статус еліти.

За даними соціологів, в українському суспільстві сформувався чіткий запит на “сильну руку”. Більш як дві третини українців переконані, що саме такий лідер розв'яже всі наші проблеми. Про це на сторінках газети “Уолл-стріт джорнал” нещодавно писала Мирослава Гон'гадзе. Прообразом українського варіанта “сильної руки” є гетьман — всенародно обраний авторитарний правитель, що в разі невиконання своїх обов'язків може бути тим же народом знятий з цієї посади.

На тлі падіння популярності нинішніх керівників заслуговує на увагу інформація про проведене серед молоді опитування, згідно з результатами якого майбутнім президентом України було названо голову СБУ Валентина Наливайченка — через його незаангажованість і незлапюваність у жодному корупційному скандалі, державницьку позицію та політичну непохитність.

Бджоли, горщики і вітряки вже стали притчею во язицех нинішнього українського істеблішменту. Втім, це не означає, що “бджоли, горщики і вітряки” — то погано. У козацькі часи саме на “пасіках у діброві” проводилися важливі гетьманські наради. Горщики, які не обов'язково треба при першій-ліпшій нагоді бити, є щоденним нагадуванням про насушню для українців потребу національної злагоди. Що ж до вітряків, то ще з часів Дон Кіхота вони виступають символом людського поривання до високих ідеалів.

Головне зараз: разом із брудною водою не вихлопнути дитя. Це важко, однак украй важливо: критикуючи помаранчевих, зберігати любов до України.

Сергій І. ТКАЧЕНКО

В'ЯЧЕСЛАВА КИРИЛЕНКА ОБРАНО ГОЛОВОЮ ПАРТІЇ “ЗА УКРАЇНУ!”

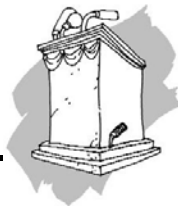
Таке рішення було ухвалено на з'їзді партії. Першим заступником голови партії обрано народного депутата Володимира Мойсика, заступниками — Ксенію Ляпіну та Юрія Зубка.

“Група “За Україну!” стала форпостом захисту українських цінностей у Верховній Раді, тому що всі почали працювати на вождів і забули, що є цінності й програми”, — сказав Вячеслав Кириленко під час свого виступу. За його словами, головні завдання партії — продовження цієї політики і створення партії європейського типу, яка працюватиме не на вождів, а стоятиме на сторожі українських національних інтересів.

Голова партії наголосив, що “без розв'язання трьох ключових завдань займатися публічно діяльністю сенсу немає. Це, по-перше, подолання наскрізної корупції, по-друге, боротьба із тим, що в країні бракує патріотизму, по-третє, боротьба з безмежним популізмом”.

Делегати з'їзду обрали Політичну раду партії із 17 осіб, до якої увійшли народні депутати від групи “За Україну!” та голови обласних організацій; членів Центральної ревізійної комісії та секретаря Центрального виконавчого комітету. З'їзд також ухвалив низку політичних заяв.

Громадський рух “За Україну!”

ДО ЛЮДЕЙ. ЇХНІХ ПРОБЛЕМ І ПРАГНЕНЬ

Петро АНТОНЕНКО

Під час візиту Юлії Тимошенко на Чернігівщину прем'єр проаналізувала ситуацію в Україні, виклала основні положення своєї виборчої програми, закликала виборців стати поруч з нею в боротьбі проти олігархів.

У місті Бобровиці відбулася церемонія здачі в експлуатацію нового житлового будинку і вручення новоселам ключів від квартир, які вони отримують безплатно, за рахунок урядової програми соціального житла. Це програма для пільговиків — інвалідів, багатодітних сімей, чорнобильців, ветеранів праці, які десятиліттями, навіть попри пільги, стояли у квартирних чергах. Програма стосувалася завершення незакінчених будов, тож уряд надав кошти, викуповуючи квартири в цих будинках. Цим самим підтримано будівельну галузь України.

Одним з об'єктів, завершених за цією програмою, став будинок у Бобровиці, де уряд викупив 85 квартир. Житло споруджено за найвищими стандартами, з повним комфортом, “під ключ”. Спорудила будинок столична компанія “Житлобуд”, заснована народним депутатом України з фракції БЮТ Іваном Куровським, який також узяв участь у святі.

Юлія Тимошенко вручила ключі від квартир новоселам. Виступивши на святковій церемонії, прем'єр-міністр зокрема сказала: “Ми зробили антикризову програму для будівельників. І цього року здаємо 5 800 таких квартир по всій країні. А за кілька років можемо забезпечити житлом величезні черги”.

Наступний пункт візиту — Бобровицький хлібозавод. В урочистій обстановці прем'єр-міністр перерізала стрічку, відкривши завод після великої реконструкції, май-

же відновлення підприємства, адже воно не працювало багато років, і хліб у район завозили з інших міст, навіть зі столиці. Відновлено завод також турботами Івана Куровського.

Виступ Юлії Тимошенко на багатолюдному мітингу в Прилуках був наступним пунктом візиту. Тут зібралися представники кількох південних районів області. Подібна зустріч відбулася й на центральній площі Ніжина.

Завершився візит увечері в Чернігові, де на центральній площі, попри дошкульний мороз, зібралися тисячі жителів міста й області. Виступаючи перед ними, Юлія Тимошенко зокрема сказала: “Я прекрасно пам'ятаю цей великий майдан, де ми ще в 2002 року зустрічалися і починали з вами справу очищення України. Але боротьба завершилася нічим, і олігархи як правили країною, так і правлять. Усі канали центрального телебачення в їхніх руках, і сьогодні новини для вас роблять у спеціальних лабораторіях Партії регіонів.”

Та нині я можу вам твердо заявити, що ми з вами, незважаючи на наслідки, не помилилися жодного разу. Бо йдеться не про якісь окремі фігури, а про те, що якби ми з вами не зробили так, як треба 2004 року, то мали б сьогодні обличчя мафії Януковича при владі”.

КУЛЬТУРА І ДУХОВНІСТЬ — НАШІ ПРІОРИТЕТИ

Прем'єр-міністр України Юлія ТИМОШЕНКО відповідає на запитання газети “Слово Просвіти”.

— Юліє Володимирівно, що саме роблять ваша політична сила — БЮТ — і очолюваний Вами уряд у гуманітарній сфері? Зокрема для підтримки української книги, культури, збереження наших національних святинь?

— Я можу сказати, що наша команда і в цьому напрямку робить дуже багато. Ми за останній рік відновили козацькі прапори, які були вже в такому вигляді, що їх не можна було демонструвати. Причому вони унікальні, у нас їх лічена кількість. Ми зробили це і подарували музеям повністю відреставровані козацькі, гетьманські прапори.

Ми зробили, наша команда, і випустила багатотомник “Історія української культури”, важливе видання, яке повністю дає людям знання, наскільки потужна у нас культура. Крім того, ми робимо все, щоб підтримати народні колективи, творчі групи. Таких програм у нас багато.

Також наша команда і у 2008-му році, і у 2009-му, незважаючи на кризу, виділила рекордну кількість грошей для підтримки видання українських книжок.

Думаю, все буде добре в Україні, коли духовність і культура будуть на найвищому рівні, і це буде пріоритетом, а матеріальне буде йти за духовністю і культурою українців.

09 р.

Київ-8, вул. Грушевського, 12/2
Прем'єр-міністру України Юлії Тимошенко

Шановна Юліє Володимирівно!

Українські видавці вимагають від уряду України виконання у 2009 році зобов'язань з фінансування державних замовлень за програмою “Українська книга”. На підставі Законів України “Про Державний бюджет України на 2009 рік”, “Про використання у 2009 році коштів, передбачених у Державному бюджеті за програмами в інформаційній і видавничій сфері”, “Про особливості закупівлі послуг з випуску книжкової продукції за програмою “Українська книга” та інших законодавчих актів з видавництвами укладено договори на державні замовлення. Видавництва свої зобов'язання виконали. Замовник — держава Україна — мусить оплатити замовлені послуги. В іншому разі вся видавничо-поліграфічна галузь України стає на грань банкрутства. Сподіваємося, Ви цього не допустите.

З повагою

Трудові колективи видавництв: “Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, “Вища школа”, “Граніт”, “Дніпро”, “Етнос”, “Криниця”, “Либідь”, “Музична Україна”, “Наукова думка”, “Університетське видавництво “Пульсари”, “Україна”, “Урожай”, “Український письменник” та інші.

Редакція “Слова Просвіти” звернулася до директора “Видавничого дому “Києво-Могилянська академія” Віри Соловйової з проханням прокоментувати позиції видавців.

Віра СОЛОВЙОВА

Рішення видавництв України — учасників Програми “Українська книга” повернутися відкритою телеграфією до Прем'єр-міністра України Ю. В. Тимошенко з вимогою виконати зобов'язання уряду з фінансування державних замовлень на книжкову продукцію зумовлене небезпекою примусового банкрутства багатьох видавничо-поліграфічних підприємств.

2009 року уряд України майже унеможливив умови виконання видавництвами державних замовлень, а саме: в запропонованих до укладання договорів не передбачалося авансування замовлень (у попередні періоди видавництва отримували аванс обсягом 60 % і мали три місяці на виконання робіт), розрахунок за послуги передбачався на підставі актів виконаних робіт.

Оскільки в рамках Програми затверджено суспільно важливі видання, приурочені до пам'ятних та ювілейних дат, на виконання відповідних указів Президента України та розпоряджень Кабінету Міністрів, твори лауреатів Національної премії ім. Тараса Шевченка тощо, то видавці

змушені були шукати можливостей для виконання умов державних замовлень. Комуś вдалося залучити поворотну матеріальну допомогу на один квартал (тепер, у разі її неповернення до кінця 2009 р., змушений сплатити 25 % суми податку на прибуток до держбюджету); більшість із видавців домовилися із поліграфістами і постачальниками паперу про надання послуг і матеріалів із відтермінуванням платежів до кінця 2009 р.

Відповідно до умов укладених договорів уже з середини листопада 2009 р. видавці почали звітувати про виконання замовлень, сподіваючись вчасно отримати фінансування і розрахуватися за послуги й матеріали. Розпорядник коштів — Державний комітет телебачення та радіомовлення України, як нам відомо, теж вчасно виконав свою роботу — передав до сплати через Казначейство платіжні доручення. Але далі руху нема через відсутність коштів.

За кілька днів бюджетний рік завершиться. Є ризик недотримання замовником — державою Україна — своїх зобов'язань перед виконавцями — українськими видавництвами.

Видавництва, вклавши залишки своїх обігових коштів, заборгувавши перед партнерами за послуги й матеріали, стали неплатоспроможними навіть за обов'язкові платежі — орендні, комунальні послуги, зарплату тощо. Це примусове банкрутство. Сподіваємося через публічне розголошення цього не допустити.

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РАДА Є!

Олександр ШЕПНІВСЬКИЙ
Фото автора

20 грудня в Києві відбулася важлива подія — на Установчому з'їзді постала Українська Народна Рада. У час невизначеності та розгубленості в суспільстві ця всеукраїнська громадська організація покликана об'єднати національно-патріотичні сили, сприяти розбудові української державності.

З усієї України з'їхалася майже тисяча делегатів. Прибули також гості з Канади, США, Білорусі. З'їзд благословив Патріарх Київський і Всієї Русі-України Філарет. У заході

взяли участь найвизначніші громадські та політичні діячі, письменники, науковці.

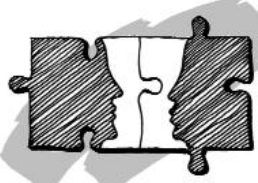
Було виголошено доповіді: про проект нової Конституції України (професор В. Василенко), Єдину Помісну Церкву (Є. Сверстюк), соціальну справедливість (професор В. Черняк), консолідацію українського народу як головне завдання державотворення (М. Поровський), економічний розвиток держави (професор В. Пилипчук), стан Збройних сил (В. Білоус), проблеми молоді (А. Пушкаренко, Л. Матвійчук).

З'їзд обговорив важливі питання українського держа-

вотворення і в резолюції дав оцінку найпекучіших проблем України. Також з'їзд УНР ухвалив Статут організації й обрав її керівні органи. Головою Ради старійшин обрано Дмитра Павличка, а головою Української Народної Ради — Миколу Поровського.

З'їзд висловився за підтримку на виборах кандидата в президенти України Віктора Ющенка і затвердив пропозиції УНР до кандидата. Форум звернувся до кандидатів у президенти, що демонструють національно-патріотичну позицію, з пропозицією зняти свої кандидатури на користь Віктора Ющенка.

Петро АНТОНЕНКО

Безпосереднім організатором заходу виступив місцевий Південно-Східний науковий інститут — поважна громадська організація, що досліджує зв'язки Польщі з іншими країнами цього регіону Європи, передусім з Україною (інститут має найбільшу в Польщі українську бібліотеку). Співорганізатором став Східноєвропейський університет Перемишля, державний навчальний заклад, один із центрів українсько-польських наукових контактів.

Більшість учасників були науковцями українських і польських університетів, але приїхали і громадські діячі, політологи. Серед них — політик, економіст, директор Інституту трансформації суспільства Олег Соскін, політолог зі Львова Тарас Возняк.

Конференція складалася з двох частин. У першій аналізували виборчу кампанію в Україні, в другій йшлося про те, якою буде поствиборча Україна, передусім стосовно зовнішньополітичного курсу. Але було цілком очевидним, що ці дві теми розділити важко. Немарно ж на самому початку процитували щойно опубліковане інтерв'ю Президента України Віктора Ющенка в одній з найповажніших польських газет “Річ Посполита”, яке викликало тут значний інтерес. Цитували тезу про те, що не так важливо, хто виграє вибори, як те, який курс обере Україна. Хоч усім зрозуміло, що друге випливає з першого.

Дискусія була дуже гострою, особливо серед українських учасників, що показало полякам розкид суспільної думки в Україні й те, що це вже вияв нашої демократії. Неозброєним оком було видно, що українці підтримують різних кандидатів, власне, двох — Ющенка і Тимошенко, хоч, безумовно, пряма агітація мала б тут некоректний вигляд, навіть серед українців, не кажучи про поляків. А ось стурбованість нашим вибором була більш ніж очевидною.

Тон, відкриваючи конференцію, задав ректор Перемишльського університету, доктор історії, професор Ян Драус: “Ми усвідомлюємо геополітичне значення України, вона і далі наш стратегічний партнер. І нам, полякам, дуже важливо, щоб Україна вийшла на шлях євроінтеграції. Але надії 2004—2005 років не справдилися”.

Що ж так стурбувало сусідів, які вважають, що наш задекларований шлях “додому, в Європу” (В. Ющенко) “спливає” в туманну далечінь? Стривожили дві нові речі в геополітиці. Перша — Євросоюз охолов до України. Друга — США охололи до Європи. Стосовно першого йдеться передусім про Західну Європу, основу Євросоюзу, її найбільші країни Німеччину, Францію та ще деякі. Ситі, устатковані

ТРИВОЖНИЙ ПОГЛЯД ІЗ ЄВРОПИ

Наш найближчий “євросоюзівський” сусід — Польща провела міжнародну конференцію “Україна перед президентськими виборами: кандидати, політичні сили, можливі сценарії майбутньої зовнішньої політики”. Ініціатором її стало Міністерство закордонних справ Республіки Польщі. А провели конференцію не в столиці, а в старовинному Перемишлі, місті з тисячолітньою історією на самісінькому кордоні з Україною. Схоже, організаторам хотілося максимально наблизитися до гарячого дихання нашої президентської кампанії.

спільноти, яким нехтіть конфліктувати з Росією, що то за доброго, то легенько шантажує Захід, передусім газом. А ось хто справді стурбований, то це наші колишні “співкамерники” по соціонцтабору, країни Східної й Центральної Європи і найбільша серед них Польща. І вона, і Чехія, й Угорщина уже десять років члени НАТО, п'ять років у Євросоюзі, тобто під надійним захистом. Але вони — на передньому рубежі цих структур, віч-навіч з антиподом ЄС — ліпленим Москвою якимось Євразійським блоком. І політично загострена теза про те, що російські танки за чотири години дістануться зі Львова до Варшави, зостається чинною.

Друга зміна — в позиції США. Америці з її новою адміністрацією зараз не до Європи — і через внутрішні клопоти, й через азійський вектор. Не виробили ще США політики стосовно Європи загалом, тим паче конкретно щодо України. Знову процитуємо доктора Драуса: “США охололи до Європи і віддають це поле Росії. Але, може, це і є час наших спільних дій?”

Що ж, іноді обставини змушують до дій. Але якщо із зовнішніми факторами (ЄС, США) нічого не

вдеш, то що ж так стурбувало наших сусідів стосовно ситуації всередині самої України? Невже вони розчарувалися в нашій помаранчевій революції? Я цього не помітив. Нотки розчарування, суспільної втоми, зневіри звучали у деяких виступах українців. Поляки ж, які однозначно підтримували помаранчеву революцію, просто з прикритістю, але тверезо констатують: шлях перетворень, відкритий революцією, виявився складнішим і довшим. Звідси логічний висновок: революція продовжується в нових формах, і нинішні вибори мають стати продовженням вибору 2004-го, вибору шляху України.

Можуть, мають, але чи стануть? Ось ключовий момент стривоженості наших сусідів. І їх можна зрозуміти, оскільки у виборчих програмах багатьох наших кандидатів, попри ритуальну державницьку лексику, постійно прохоплюються тези про “поліпшення стосунків з усіма сусідами”, читай — передусім з північно-східним, про якісь наші з ним особливі економічні зв'язки, без яких — хоч криком кричи. У цьому разі мусоліться химерна, породжена часами кучмізму, теза про якусь “багатовекторність” як нашу

приречену особливість. Різкіше кажучи, п'ята колона нікуди не поділася. Зайве вже нагадувати про “зовнішню колону”, про багатовікову “багатовекторність” Росії, тобто “собіраніє” в імперію не лише якісь “російських” земель, а всього, що де “не так лежить”.

Чи стурбоване й наше українське суспільство цими загрозами? Важко говорити про це, коли замість бодай мінімальної згуртованості чи хоч якоїсь державницької співпраці національної еліти бачимо одне: чвари. Тому, може, й близьким до реалій, хоч і надто загостреним, критичним, навіть подеколи драматичним був аналіз нашої внутрішньої ситуації у доповіді Олега Соскіна. А тут критика хлюпала через край, адже для характеристики нинішньої держави доповідач віднайшов термін — *олігополія*, розшифрувавши це як державу, поділену на чотириох чотирма сімейними кланами. Правда, Соскін сказав і про світло в кінці тунелю, яке він бачить у повній заміні нинішньої політичної еліти новою, значною мірою — з регіонів. І в цьому сенсі покладає надії вже на найближчий 2010-й, за його прогнозом, — рік одразу кількох виборів.

Опонує Соскіну і розпачливим ноткам у виступах деяких співвітчизників, я акцентував ось на якій тезі (а дискусія точилася довкола помаранчевої революції й нас-

18 років неза-
два етапи: пер-
вжніх перемін,
их; імітація пе-
изму до демо-
помаранчева

революція почали ці переміни, принаймні, чітко їх задекларували. Це одразу викликало шалений спротив посттоталітарного, постколоніального середовища, яким, по суті, була на момент революції Україна. І всі ці п'ять років іде вже не імітована, а справжня битва нового зі старим. Тому, схоже, Майдан продовжується, нехай і в іншій іпостасі.

Виникла на конференції й тема формування національної свідомості, національної ідентичності, чого, до речі, варто повчитися в поляків, і над чим так мляво працює наша політична еліта й громадськість загалом. А між тим, саме завдяки цій свідомості, ідентичності ми, як і наші сусіди, давно були б удома, в Європі, були б остаточно міцною, демократичною державою. Однак не вирвавшись з обіймів імперії, дехто в нас уже потрапляє в обійми глобалізації. Про це дотепно сказав Тарас Возняк, відповідаючи на запитання, чи превалює ще у нас християнська цивілізація, чи ми вже піддаємося цивілізації мусульманській, буддистській або тоталітарно-сектантській. Політолог сказав: “Схоже, ми живемо в часи цивілізації МакДональдса, цивілізації біг-мака”.

Ось такі часом загострені тези, такі гарячі дебати характеризували конференцію. Вона не напрацьовувала якихось рекомендацій. Ставила за мету з'ясувати пріоритети в бурхливому морі нашого сьогодення, навіть просто обмінятися інформацією. Потреба є. Один із поляків запитав, чи ми вже відомі політиці за останні 15—20 років змінювали свою партійність. Це наївне запитання свідчить і про те, що сусіди знають нас менше, ніж хотілося б, і про те, наскільки люди пішли від нас вперед, у Європу, адже для них таке запитання було б логічним.

Завершити все-таки хочеться не політикою. Польське, європейське місто вже жило Різдвам. Не лише тому, що у католиків воно на два тижні раніше. Це свято, звичайно, не тільки релігійне, це свято надії, очікування. Я дивився на захоплених приємними й непохлиплими різдвяними клопатами людьми, на оздоблені вогнями ялинки на площах, вулицях, у магазинах і теж думав про наші надії, рідні українські реалії, які відчуваєш перетнувши кордон. Надії на гідне нас життя, і не в гостях, в забезпечених закордонах, а в Україні.

Українські екологи й активісти взяли участь у Всесвітній кліматичній акції під час міжнародної конференції з питань зміни клімату в Копенгагені. У такій ході-марші взяли участь близько 100 тисяч осіб. Цього дня екологічність виявили не лише данці, а гості Копенгагена й

учасники саміту з багатьох країн. Яскраві акції починалися вранці в різних куточках столиці Данії й саміту ООН. Пізніше всі активісти під звуки барабанів й інших музичних інструментів зібрались у центрі Копенгагена. Звідти всі небайдужі до майбутнього Землі вирушили до

КОПЕНГАГЕН: УКРАЇНА У МАРШІ НА ПІДТРИМКУ КЛІМАТУ

“Белла Центру”, де проходила конференція ООН зі зміни клімату.

Представники міжнародних екологічних організацій, кліматичні активісти та просто мешканці Копенгагена закликали до укладання угоди зі зміни клімату. Ця угода, за вимогами учасників мега-маршу, повинна зобов'язувати країни до реальних дій із запобігання зміни клімату, а саме до зменшення викидів парникових газів.

Головними гаслами ходи обрали: “Не існує планети Б”, “Не базикай — дій зараз”. Ляльки, які символізували переговорний процес, клоуни, панди з вогниками, ангели, дерева, червоні й зелені чоловічки, білі ведмеді — саме так убурались тисячі людей цього дня. Барабани, музика, гасла — все це створювало атмосферу солідарності. Усі учасники об'єднані однією ідеєю — укласти угоду, що має зобов'язувати держави зменшувати викиди парникових газів, щоб запобігти зміні клімату й дотримуватися своїх зобов'язань.

Існує велика ймовірність прийняття політичної декларації, яка перенесе ухвалення юридичної угоди зі зміни клімату ще на рік. Політичні обіцянки замість юридичних зобов'язань — можливий сценарій розвитку переговорного процесу в Копенгагені.

Затягування переговорів і небажання розвинених країн брати необхідні зобов'язання зі зменшення викидів парникових газів — основна причина конфліктів та палких дебатів щодо ухвалення нової угоди.

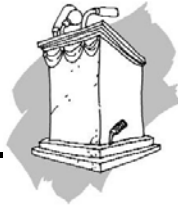
“Щоб висловити свою солідарність всесвітньому екологічному руху, представники українських екологічних організацій також взяли участь у марші. Адже проблема зміни клімату актуальна не лише для однієї держави, а й для всього світу, зокрема для України”, — стверджує Євген Колішевський, виконавчий директор екологічної організації “Голос природи”. Українські активісти, представники Робочої групи зі зміни клімату вирушили з гаслом “Україно, не хитруй

— врятуй клімат”.

Україна не належить до країн, які сприяють укладенню нової угоди. Замість державної делегації з 30 осіб, на саміті зареєстровано кілька людей, які представляють Україну.

Із 16 грудня до Копенгагена починають приїжджати глави держав. Про свою участь у переговорах уже заявили понад 100 лідерів держав та урядів. У “Белла Центрі”, де проходять переговори, екологічним організаціям пропонують зменшити кількість представників. Усього зареєстровано близько 45 тисяч осіб. Участь у саміті вже беруть близько 35 тисяч. Напередодні приїзду очільників держав мають намір обмежити кількість учасників Конференції згідно з правилами безпеки.

Фото і відео із Всесвітньої кліматичної акції та живі враження з саміту в Копенгагені від українських учасників та спостерігачів передала **Христина Рудницька**

«НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНИМИ ПОВИННІ БУТИ ВСІ ДЕРЖАВНИЦЬКІ СИЛИ»

Володимир КОВТУНЕЦЬ — рухівець із перших. Свого часу був одним з найвідоміших діячів Руху на Рівненщині, депутатом Верховної Ради України. Кандидат фізико-математичних наук.

Нині Володимир Ковтунець цілком зосередився на діяльності, пов'язаній з виборчим законодавством, утвердженням демократичних виборчих норм і традицій в Україні. Він — один із провідних експертів у царині виборчого права. Представляє дві поважні столичні громадські організації — Інститут виборчого права і Товариство конституційного права. Тому цікаво почути його думку про перебіг нинішньої президентської виборчої кампанії.

— Пана Володимире, спробуймо охарактеризувати вже п'яті в незалежній Україні президентські вибори. Одні називають їх звичайними черговими виборами, інші надають якогось виняткового значення. Деякі політичні сили нагнітають пристрасті: мовляв, якщо не проголосує за нашого кандидата, то буде мало не кінець світу.

— Думаю, це просто ще один крок, який допоможе громадянам України усвідомити значення виборів для налагодження нормального життя. А попередні вибори, які ми вважаємо невдалими, мають стати уроком для прискореного виховання громадян. Сподіваюся, що нам не треба буде блукати сорок років по пустелі, щоб стати громадянами.

— Що показує перебіг нинішньої виборчої кампанії, яка триває вже третій місяць?

— Вважаю, що з'явилася розумна виборча агітація. Якщо хтось хоче вдатися до зомбування, то виборець вже достатньо мудрий, щоб протидіяти цьому.

Але висловлюся щодо чинного Закону про вибори Президента. Він нині в такій редакції, що просто штовхає до його порушень. А чи вистачить у декого порядності, щоб не піддатися спокусам?

Бачимо багато незаконної агітації, порушення принципу рівності доступу до медіа. Дуже важко когось притягти до відповідальності. Скажімо, спецвипуски журналів, газет — усе це також порушення принципу рівності кандидатів.

— А що скажете про чистоту виборчої кампанії, її толерантність? Адже бачимо багато того, що називають чорним пі-

ром. Як це все діє на виборця?

— Виборці різні. Є ті, хто голосує за свого улюбленця, хоч би що той робив і що про нього говорять. А є виборці, схильні піддаватися такій маніпуляції. Є виборці, які не задумуються про те, що обирають не годувальника на п'ять років, а наймають менеджера, який належно організує державне життя.

— Але ж п'ять років тому був Майдан. У чому його основний урок?

— Майдан показав, що люди можуть впливати на події. І теза багатьох, навіть політично нейтральних учасників Майдану, полягала в тому, що “я сьогодні на Майдані, бо коли оберемо Ющенка, то через п'ять років, якщо він буде погано правити, ми зможемо його змінити, а якщо оберемо Януковича, то у нас ще років з 10—15 не буде жодних справжніх виборів”. Ми нині можемо провести вільні вибори. А чи могли б, якби не було Майдану? Я не впевнений.

Нині Янукович і його партія в політиці вже наближаються до європейського рівня. Вони значною мірою відійшли від євразійської моделі. Хоч формально для виборця у них є гасла про другу державну мову, про скасування тестування і т. ін. Це все декларують, але й самі в це не вірять.

— Перейдімо до ситуації в національно-демократичних силах, адже Ви один з їхніх фундаторів.

— Думаю, що термін “національно-демократичні” повинен бути ознакою конкретної політичної сили. Ідеологія, яку ми називаємо ідеологією національно-демократичних сил, повинна стати ідеологі-

єю всіх державницьких сил, які приходять до влади, бо є ключові аспекти, обов'язкові для кожної партії. Насамперед це підтримка національного інтересу. Не уявляю років через 10—15 політичної партії, яка цього може не підтримувати. Така партія ніколи не буде в парламенті. Тому розчинення національно-демократів — природне явище.

Зовсім несправедливо років з 15 тому націонал-демократів вважали правими. Деякі з них були лівішими за комуністів. Пам'ятаю, коли ми в Рівному в міській раді проводили перший аукціон з продажу нерухомого майна, то приміщення пікетували представники Руху й Української республіканської партії. Не комуністи. А приватизація через аукціон — єдиний нормальний спосіб. А вже те, що продавалося через аукціон, і через 15 років успішно працює. А те, що продано через так звані сертифікати, впало до нуля, бо то були папірці. Тож казати, що націонал-демократи — це праві, не можна. Ліві — теж не можна. Але, врешті-решт, програма ОУН містила багато соціальних аспектів, близьких до соціалістичних.

Думаю, настав час визначитися в інших координатах. Ідеться про зайняття правих позицій щодо вільної економіки і водночас про соціальний захист людей. Про останнє традиційно говорять ліві. Врешті, потрібні Україні й ліві, але справжні ліві, які виступатимуть за соціальний захист. Ми ж нині потерпаємо від того, що немає полі-

тичної сили, яка захищала б не бізнесменів, не багатіїв, а представників середнього класу, людей небагатих. Хоч би що говорили соціалісти і комуністи, вони такими не є. Це придає до олігархічних сил.

Шкода, що нові лідери, які приходять, потрапляють у залежність від старих олігархів.

У тому, що націонал-демократи розійшлися великою трагедією не бачу.

— Чи можете назвати помилки в діяльності тих, кого ми називали національно-демократичними, чи же — державницькими силами?

— Бачу наші помилки у Верховній Раді попередніх скликань. По-перше, політики не навчилися нормально любити інтереси бізнесу. Саме нормально. У результаті бізнес сам пішов у владу. По-друге, некомпетентність у владних структурах. Призначали за принципом: він — порядна людина, я його знаю, тож призначмо його на посаду. А він не вмів керувати, вибачте, у власній сім'ї. Ми ж його — начальником обласного управління. Кафедрою не керував, а стає міністром освіти. І тоді апарат, що зрісся з кріслами ще з радянських часів, підминає під себе такого керівника й через півроку-рік виставляє на посміховисько.

Саме тому, переконаний, на часі й здорові нормальні зміни до нашої Конституції.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Завжди усміхнений, доброзичливий, життєрадісний, він видавався яскравим уособленням духовного й фізичного здоров'я. Коли далекого 1992 року мене познайомив із ним Олександр Харченко, він директорував у торонтській школі. Харченка поєднувало з ним не тільки те, що вони були одумцями (членами Організації демократичної української молоді) й кумами, а й багатолітня приязнь. Наприкінці Другої світової війни обидва з родинами перипетійно вибиралися із совєтського “раю”, пережили тривоги й невідомість за завтрашній день у таборах переміщених осіб, коли надокіл депресивної й поруйнованої Німеччини лежала приголомшена повоенна Європа, в якій, здавалося, немає безпечного місця для української політичної еміграції, й наші втікачі подавалися аж за океан.

Торонто стало домівкою донечан Педенків. Тут, у гурті СУМівської молоді, виростав, тут здобував освіту і формувалася Віктор Педенко, який рано виявив лідерський характер. А ще відтоді уваризилася в ньому ота виняткова приязнь, яка так притягувала багатьох. З Педенком дружило справді багато людей і його покоління, і старших. Він одразу ж посів помітне місце в житті української громади Торонто. Саме таких, як він, любить громадська робота, на таких тримаються наші тамтешні політичні, культурні й професійні організації.

Віктор тривалий час був голо-

ТАКИХ БУВАЄ МАЛО...

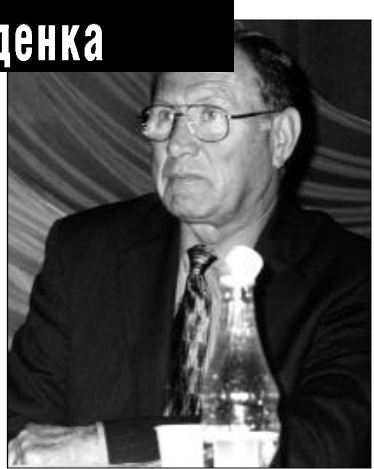
Пам'яті Віктора Педенка

вою Канадського товариства прихильників Руху (перейменованого згодом на Товариство приятелів України). Тоді став членом Української Всесвітньої Координаційної Ради, де я, голова секретаріату, мав приємність із ним співпрацювати. Саме тоді ми заприязнилися. Я неоднораз бував у нього вдома і коли він мешкав у Торонто, й коли переїхав до Лондона.

Педенків дім — це український острів в англійськомовному морі. Тут звучала тільки українська мова. Кожен, хто потрапляв сюди з України, дивувався: неже Педенко, його дружина Галя й сини — канадійці? Окрім мови, українським тут було, здавалося, все: і картини, і сувеніри, і книжки, і напої, й страви, і вбрання Педенків, і теми розмов.

Якось під час розмови про те, що українці в Україні повинні бути першими інвесторами власної держави, Педенко показав: ось на мені й костюм, і сорочка, і плащ — усе український продукт, я також підтримую передусім українського виробника. Здавалося б, дрібниця, але саме це так характерно для нього — аж до ригористичності бути чесним перед українською справою, послідовним у відстоюванні її. Тут для нього не було дрібниць.

Є в діаспорі тип національного нарциса, який має за непорушний

еталон патріотизму й політичної далекоглядності себе (і тільки себе) й відмовляє в цьому нам, “тутешнім”, бо ми, бачте, жили “під советами”. Такі індивіди чують лише себе і спілкуватися з ними надзвичайно тяжко. Віктор Педенко — цілковитий антипод отаким розумникам. Він, ясна річ, мав про все власну думку, мав на те логічні мотиви, але завжди охоче вислуховував і думки інших. Він міг сперечатися, помилятися і визнавати свої помилки — не канонізував себе як носія істини. Він був справді неупередженим чоловіком, який наполегливо шукав правди і дозволяв кожному мати власну думку.

Педенко тривалий час був генеральним секретарем Світового

конгресу українців. Він побував тоді в усіх країнах світу, де живуть українці. Його способом життя справді стали дороги й зустрічі. Він зустрічався з представниками держав і з провідниками українських громад. Це нелегка робота — координувати світове українство, поділене на політичні партії. Але Віктор терпляче (ще одна важлива риса його характеру!) робив ту справу. Як на мене, він був одним із найкращих керівників Світового конгресу українців за ті 18 років, упродовж яких мені довелося спілкуватися з провідниками СКУ.

Педенко завжди був, як мовиться, у формі. Ніколи не скаржився на труднощі, втому чи здоров'я. Тому такою приголомшливою стала звістка про його несподівану смерть. Ще ж недавно ми вітали його з сімдесятиріччям, а він розповідав, що тепер — після завершення двох каденцій на посаді генерального секретаря СКУ — він береться за дві справи. Перша: заснування в Канаді спеціальної фундації, яка підтримуватиме українську мову в Україні й співпрацюватиме з Лігою українських меценатів у конкурсі імені Петра Яценка, а друга — написання мемуарів. Розповідав, що вже почав розбирати блокноти, в яких нотував враження від важливих подій і зустрічей із видатними українськими людьми.

Але здійснитися цим планам уже не судилося.

Прощай, дорогий Друже! Нам завжди не вистачатиме Тебе. Але з нами буде незгасна пам'ять про Тебе.

ДЕРЖАВА УВІЧНЮВАТИМЕ ПАМ'ЯТЬ ЗАГРЕБЕЛЬНОГО ЛИШЕ ЧЕРЕЗ 10 РОКІВ?

Цього року видатному українському письменнику мало виповниться 85.

Головною ювілейною подією (і поки що єдиною!) стала прямиоефірна передача “Радіо “Культура” представляє...”, що зібрала 7 грудня у великій студії Концертно-студійного комплексу Національної радіокомпанії України кілька сотень людей, які прийшли на літературний вечір “Незабутній Павло Загребельний”.

Перу класика української літератури належить близько 20 романів. Найпопулярніші з них — “Диво”, “Тисячолітній Миколай”, “Я, Богдан”, “Роксолана”. На романах Павла Архиповича виростало кілька поколінь українців. У 80-ті твори письменника перекладали, масово видавали й розповсюджували неймовірними, як на сьогодні, накладками. Загальний наклад його доробку — майже 15 млн примірників, перекладених 20 мовами. Книжки Загребельного залишаються напрощуд актуальними й популярними.

До участі у вечорі запросили друзів, колег письменника, а також його соратників і вдову Еллу Михайлівну. Вечір вів письменник Михайло Слабошпицький. Слухачі з усіх куточків країни могли ставити їй запитання.

— Елло Михайлівно, як Ви вважаєте, чи гідно країна відзначила 85-річчя Павла Загребельного?

— Швидше, мабуть, ніяк не відзначила, в усякому разі, мені нічого досі не було відомо про якісь заходи, крім цієї великої й значної радіопередачі. За цей вечір вдячна голові комісії з творчої спадщини Павла Загребельного, письменникові Михайлові Слабошпицькому. А більше ні про що і нізвідки — жодного звука. Я лише чула, що в Харкові підготували книжку спогадів про Загребельного, але вона ще не вийшла, затримується.

— Можливо, хтось Вам телефонував, наприклад, і розповідав, що ім'ям Загребельного планують назвати вулицю, готують меморіальну дошку або премію його імені заснувати хочуть?

— Яка вулиця? Як співали в пісні, “де ця вулиця, де цей будинок?” У мене і в думках нічого подібного не було: по-перше, він був дуже скромною людиною, по-друге, так мало часу минуло після його відходу, що сама втрата поки що затімарює його рідним усе інше. Та і процес увічнення пам'яті у нас, якщо не помиляюся, починається, згідно із законом, через десять років після смерті — ще дожити треба... А що стосується Ваших слів “може, хтось Вам дзвонив”, то після відходу Загребельного не лише з приводу питань відзначення ювілею дзвонили перестали, а з усіх інших. Правда, і за життя він так і не почув кількох довгоочікуваних дзвінків...

— Цікаво, яких саме?

— Особливо останніми роками він дуже хотів, щоб його покликали в університети, передусім у ті міста, з якими його пов'язувала доля: Полтавський, Дніпропетровський, філфак якого він закінчував, Київський. Адже він дуже любив спілкуватися зі студентською молоддю. Але ніхто так і не покликав... Упевнена, що Павло Архипович сьогодні нас чує: збиралася у вікно, підійшла до його портрета, запалила свічку, помолвилася і тихо сказала йому: “Я йду до тих людей, для яких ти писав, — до твоїх читачів і слухачів”.

Спілкувалася
Анастасія КОРОНЕНКО

УКРАЇНА У ВИБОРІ, ВИКЛИКАХ ТА УРОКИ

Діалог Михайла Слабошпицького і Юрія Щербака

Пропонуємо читачам “Слова Просвіти” діалог двох яскравих письменників сучасності, двох особистостей, без яких не уявляється сьогодні ні літературне поле, ні українське суспільство. Лауреата Національної премії ім. Т. Шевченка Михайла Слабошпицького знаємо як надзвичайно цікавого прозаїка і яскравого критика, людину, яка втілила фантастичну мрію Петра Яцика про Міжнародний конкурс з української мови, що ось уже вдесяте крокує Україною. Юрій Щербак — відомий прозаїк, медик, еколог, політик, дипломат, політаналітик, чоловік з фантастичною біографією і яскравим характером.

Ми раді нагоді ознайомити вас з неординарними думками цих знакових постатей, висловленими в діалозі.

М.С. Юрію Миколайовичу, у кого з наших письменників ще така унікальна біографія, як Ваша? Мені здається, що Ви прожили три, п'ять, сім чи хтозна скільки життів. Багато років тому ми сиділи у Вас вдома — Ви тоді були працівником науково-дослідного інституту — і я записав ось такі Ваші слова: “Я — незалежний письменник, працюю в інституті й не заробляю літературою на прожиття, не залежу від волі-сваволі редакторів чи Центрального Комітету партії. Я пишу. Друкують — друкують, не друкують — не друкують”. Я люблю Вашу прозу, але тоді відчув, що зі мною говорити — Ви акцент такий поставили — вчений, людина, яка належить науці, а письменником, як кажуть, Щербак працює для себе в рідкісні години... Тоді вийшла книжка новел “Маленька футбольна команда”. І ось я хотів би почути: скільки життів ви проживаєте?

І ще одне. Це вельми дорожочіна якість: уміння бачити довкола себе не те, що хочеться бачити, а те, що насправді є. Багато хто з нас дивиться на світ крізь призму бажаного. Чи ж треба казати про те, як це шкідливо, ба навіть небезпечно для політиків і державних діячів? Та й письменникам, скажемо так, дуже це не корисно, бо з того виростили і виростають усілякі соціалістичні реалізми. Очевидно, науковець Щербак значною мірою вплинув на Щербака-письменника. Епідеміолог Щербак звик дивитися в очі фактам і шукати причини їхньої появи. Це перейшло і в його прозу. Кажу не про документальний “Чорнобиль” — це зумовлено самою специфікою жанру. Це виразно помітно у “Новому каноні” — філософсько-публіцистичних розділах роману “Бар’єр несумісності”, у вставному науковому “трактаті” в романі “Причини і наслідки”. Мені здається, що саме Щербак-учений мав вирішальний вплив на Щербака-дипломата.

Ю.Щ. Ви, мабуть, близько до того, що я сам думаю про себе. Якихось як мінімум три життя прожив. Я колись писав нарис про свого вчителя — видатного вченого-епідеміолога, засновника вітчизняної епідеміології Льва Васильовича Громашевського, іменем якого названо інститут. Цей нарис назвав “Три життя”. Малось на увазі, що він був революціонером, дослідником і вчителем кількох поколінь лікарів.

Я теж думав, що моє життя розпадається на три частини. Медицина, охорона здоров’я, Інститут епідеміології, де я пропрацював майже тридцять років під керівництвом академіка Громашевського, — це перша частина. Отож, величезну частину життя віддав медицині, написав дві дисертації, хоч головне — не дисертації, головне в тому, що я набув величезного життєвого досвіду, який мало хто має. Життя кидало мене в усі області України — на епідемії, на спалахи інфекційних захворювань. Я мав змогу бачити життя таким, яким воно є. Це перше моє життя. Друге — політика, політична діяльність, починаючи з громадської організації “Зелений світ”. Потім ми організували Партію зелених — на той час в Радянському Союзі це була вже політична діяльність.

І я пишаюся тим, що мав причетність до багатьох визначних в історії України подій. Ставши народним депутатом СРСР і працюючи в комітеті з питань екології в Москві, я набув величезного державницького досвіду, зрозумів, як працює держава, як її механізми. Це була дуже повчальна школа.

І третє життя — письменницьке. Можливо, його треба було б назвати другим чи першим. І саме це, письменницьке життя, яке

тривало і триває досі, я не полишав, хоч були часи, коли просто не міг цим займатися. Ну, і може, четверте життя — моя дипломатична діяльність...

Але хочу Вам сказати, коли я в ті часи говорив про власну незалежність, то помилявся, адже Ви чудово знаєте, Михайле Федотовичу, що ніхто з нас не був незалежним...

Ось така обставина: 1948 року заарештували мого старшого брата за звинуваченням в участі в ОУН і засудили на сім років таборів. На щастя, він там вижив, хоча хворів на туберкульоз, і повернувся, але це наклало великий відбиток на все моє подальше життя. Я зрозумів, що в державі, яка існувала тоді, ніхто не може почуватися в безпеці, ніхто не може казати про свою незалежність. І якщо підбивати якісь життєві підсумки, мушу з гіркістю сказати, що все наше покоління — маю на увазі шістдесятників, своїх ровесників — прожило нещасливе життя, оскільки ми не могли реалізуватися тією мірою, якою нас, може, Бог заکлав. А ті, що пішли на якісь, скажемо, екстремальні напрями, дуже ризикували і майже всі втратили свободу, а багато хто й життя. Трагічний приклад — це доля Василя Стуса. Коли зараз знаєш обставини його життя, знаєш, що з ним робили, то зрозуміло, що система його провокувала, а він, не йдучи на компроміси чи навіть на якісь маленькі хитрощі, пішов на самоспалення. І це страшна доля, страшний приклад.

Тобто ні той, хто був дисидентом, не зміг самореалізуватися, ні той, хто сидів, бо вони мали дуже сумний досвід перебування у таборах і були відлучені від суспільства, від сім’ї, від державних справ.

Звичайно, медична діяльність певний ступінь свободи і незалежності мені давала, тому що я не бігав у партком, ніколи не був членом партії й не залежав так, як інші письменники. Я їх не засуджую, їх розумію і співчуваю тим, хто змушений був багати випрохувати місця у видавничих планах, публікації. Таке життя, адже багато членів Спілки письменників могло існувати тільки з публікації, адже вони не мали іншої професії й не могли б реалізуватися.

М.С. Мені здається, Ваша діяльність напередодні незалежності, з постановням її була підготовлена усім Вашим попереднім життям. Ви були готовою до цього людиною. По-перше, шістдесятник, який вхопив у легені книжку надій, ілюзій, віри, ностальгії за справжньою свободою. По-друге, Ви в Інституті мусили бути дуже організованою людиною. Я бачив кілька разів Вас на дипломатичній роботі й дивувався — справді приємно дивувався — цій винятковій чіткості й зорганізованості. І, звичайно, третя складова — Ви такі письменник такого складу, який відкритий реальності й фактам, Ваша проза завжди була така. Думаю, читаючи Ваші оповідання “День, коли загинули космонавти”, “Приміщення для електронних розваг”, “Світлі танці минулого”, “Двоповерховий будинок”, “Мімосу”, не кажучи вже про правдомовний “Чорнобиль”, і колеги, і читачі розуміли, що Ви маєте дар дуже точно називати речі своїми іменами. Коли Ви пішли на вибори до Верховної Ради СРСР, коли подолали колосальний адміністративний ресурс, який був у Вашого суперника, ми тільки дивувалися, як Ви змогли знайти для цього сили і — перемогли. Наскільки Ваше попереднє життя було підготовкою для цього? Чи сталося так мимоволі?

Ю.Щ. Уже працюючи в Посольстві, я сказав своїм співробітникам, що все моє попереднє життя готувало мене до цієї посади. Чому? Тому що науковий погляд на речі, на події вимагає об’єктивності, вимагає зважування всіх “за” і “проти”, тобто справжня нау-

ка — це участь у полеміці, в диспуті, де ти відстоюєш якусь ідею, але ти повинен відстояти її фактами. І це дуже дисциплінувало...

Було дуже важко вставати о сьомій годині ранку, робити зарядку, бігати, потім іти кілометрів сім до інституту (в той час ходив пішки) і потім, повертаючись увечері додому, робити ще якісь літературні вправи. Але наука дисциплінувала, давала можливість оперувати фактами не довільно-суб’єктивно, а побудовуючи певний логічний ряд. Цей раціоналізм був мені завжди прищеплений, хоч багато хто вважав, що я тільки раціоналістична людина і все, але це не так.

По-друге, сказав я своїм співробітникам: письменницький фак дав мені можливість легко писати, а вся дипломатична робота — це писанина. Потрібно писати про все, що відбулося. Ми, дипломати, фіксуємо мить історії в ту хвилину, коли її записуємо. І прикладом цього мені послужила книжка одного дослідника, який вивчав таємні документи Форанде Ферс Великобританії. Там ішлося про Голодомор в Україні. Я казав співробітникам: “Ви прочитайте, яка була школа. Вони щодня фіксували всі розмови”. Співробітник, який ходив, скажемо, по Москві, слухав, про що кажуть у чергах, і фіксував. Посол щодня писав звіти до Міністерства закордонних справ. Звичайно, і розвідка працювала, і дипломатичні представники розповідали про те, що відбувається в Україні. Це вражаюча картина. Але головне, наскільки ретельно, наскільки відповідально вони ставилися до своєї роботи, записуючи все.

Розкажу про інший схожий приклад. Коли почалися радянсько-німецькі переговори 1939 року щодо Пакту Молотова—Ріббентропа, радник радянського Посольства в Берліні Астахов (надзвичайно інтелігентна, високоосвічена людина, з дворян, козак, який народився в Києві, а виховувався на Кубані) писав звіти. Читати їх сьогодні — величезне задоволення, настільки чітко він розставляє акценти, дає можливі варіанти розвитку подій, психологічні портрети нацистських бонз. Блискуче! Молотов наказав його прибрати, бо він був свідком подій, яких не хотіли розголошувати.

Стара дипломатична школа відзначалася своєю ретельністю і фаховістю. Натомість уже зараз доводилося зустрічатися зі співробітниками, які були ледачі, мабуть, у школі не писали творів, не любили слова.

Дипломатія — це історія, вона фіксує, карбує в слові події, що відбулися, і це дуже важливо. Щойно відбулися якісь дуже важливі переговори, і ми відразу фіксуємо їх, після чого вони стають документом історії, де вже нічого не зміниш. І це дуже цікавий момент переходу події в написаний текст.

М.С. Мимоволі Ви стаєте секретарем історії, і це акцентую. А ще пам’ятаю, як Ви, виконуючи свій громадянський чи професійний обов’язок, виїздили на спалахи бруцельозу чи холери. А потім був Чорнобиль... Пам’ятаю, як жадібно ми читали Ваші тодішні публікації про нього, бо ми Вам довіряли більше, ніж “солов’ям перестройки”, “чорнобильським солов’ям”. Ваша книжка “Чорнобиль” — грандіозна, і сьогодні вона — вже теж історія.

Дивно, але для мого сина Чорнобиль — це історія, а для мене — реальність мого життя. А тоді ми вірили Вам і шукали Ваших публікацій. Це була ніби прелюдія до Щербака-політика. Те, що лікар Щербак прийшов у політику, мені здається закономірним, потім раптом — зелений, теж закономірно, потім — Екологічна асоціація, потім лікар Щербак — міністр екології. Усе це було закономірно. Хо-

тілося б цей період Вашого життя нагадати. Що почували Ви, лікар і письменник, приїхавши Послом до Ізраїлю? Там почалася Ваша дипломатична кар’єра, далі були Америка, Мексика, Канада — в ранзі Надзвичайного й Повноважного Посла. Пам’ятаю, як дехто тоді скептично казав: “Ну, знаєте, вже письменників посилають”. На що мій друг Анатолій Шевченко сказав: “Він — ще й доктор наук, крім того, що письменник”. Отже, Ізраїль...

Ю.Щ. Це був неймовірний досвід. Ми з нуля, з нічого створили Посольство, колектив. Нас цього ніхто не навчав. Я багато до чого дійшов сам, змушений був дійти, бо жодних підручників не було, і я не закінчував навчальних закладів, де навчають дипломатичного мистецтва. Я щасливий, що моє ставлення як Посла відбувалося саме в Ізраїлі. Дуже важливо було зрозуміти цю країну і наші національні інтереси в ній.

У житті Ізраїлю це був щасливий період — без терористичних актів. Тоді було укладено угоду між Арафатом і державою Ізраїль, були великі сподівання, що держава вийде із тієї перманентної кризи, із терористичної атмосфери, в якій вона жила. На жаль, так не сталося...

Коли я повернувся в Україну, точніше, ще до повернення, підготував документ, який був тоді засекречений, але вже минув час, і можна про нього сказати. Він називався “Уроки Ізраїлю”. Там було кілька пунктів.

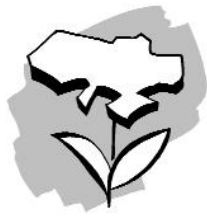
Перший — це урок національної безпеки, тобто як треба будувати країну, враховуючи всі аспекти національної безпеки, починаючи з безпеки аеропортів, де ви не пройдете контроль так просто, як в інших країнах, і закінчуючи війнами з навколишнім середовищем.

Другий урок — відродження мови. Це подвиг неймовірний. В Україні дуже багато ледачих людей, які щодня чують українську мову і не хочуть напружитися, щоб її знати. А це ж із російською дуже близькі мови. У радянський час нас навчали, що це — братні мови. То чому ж ви сьогодні не хочете братньою, українською мовою розмовляти, якщо вона — братня? Вдаєте, начебто українська — це так само складно для вас, як китайська. А для ізраїльтян це був просто драматичний вибір. Вони відкинули їдиш, яким розмовляло все європейське єврейство.

М.С. І навіть класика єврейської літератури Шолома-Алейхема...

Ю.Щ. ...до якого, вони, на жаль, там ставляться не так, як у нас... Свідомо обрали їврит, давню єврейську мову. Цікаво, що в цьому відіграв величезну роль один дослідник з Одеси, який зібрав давні єврейські слова в Іспанії, в арабських країнах, в єврейських громадах, у такій спосіб реставрувавши мову. Так само, як колись відновлювали Вавилонський клинопис. І ця мова, ставши державною, зазвучала.

Якщо ви приїжджаєте до Ізраїлю і хочете стати членом ізраїльського суспільства — вивчайте мову! І ніхто там не кричить, що це складно. Щоправда, й в Ізраїлі теж була російська партія, яка кричала про другу державну мову — російську, але там — тверді люди в керівництві, вони навіть не здригнулися. В Ізраїлі є російськомовні газети, радіостанції, телепрограми. Але якщо ти хочеш зробити державну кар’єру — вчи єврейську мову й адаптуйся до того суспільства.

ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Третій — це урок сільського господарства. Країна у пустелі не лише розквітла, не лише забезпечила себе продуктами, м'ясом, рибою, а й почала експортувати овочі й фрукти. Цей неймовірний ривок назвали здійснити лише завдяки тому, що вона опанувала технологію мікрозрошення, яку потім ізраїльтяни в центральноазійських республіках Радянського Союзу запроваджували. Ці технології тільки зараз у них перебрали Йорданія й арабські країни і також почали запроваджувати у себе. Це технологія, яка перетворила Ізраїль на квітучий сад. Відомі фотографії, на яких — кордон між арабською країною й Ізраїлем. З одного боку — квітучий сад, а з другого — пустеля! І це правда, не вигадка!

Було й ще кілька уроків... Уроки побудови армії в Ізраїлі, адже це великою мірою країна військових. Офіцерів, які йдуть у відставку, ніколи не забуває держава, вони залишаються офіцерами. Їх запрошують на збори, вони відіграють значну роль у житті своєї держави. Це — патріотичні сили, які тримають Ізраїль, відповідальні за долю цієї країни.

Для мене ці уроки були дуже значимими, і мені боліло серце, коли приїжджали наші делегації, і я там з ентузіазмом казав: “Поїхали в кібуцу, подивимось, як вони процвітають...” Це унікальна форма соціальної організації суспільства. Вони створені за зразком комун, але з допомогою сучасних технологій. І що особливо добре, там люди похилого віку знаходять своє місце у суспільстві, вони трошки працюють, заробляючи невеличкі кошти, але ж у тих кібуцах — їжа, харчування, обслуговування — все безплатно, за рахунок цього кібуцу.

Є й форми об'єднання фермерів. Це все в країні існує. І ось приїжджають наші й кажуть: “А нащо нам це треба?” Це були бундючні червоні колгоспні барони, яких нічого не цікавило, і мені це дуже боліло. Але я пишаюся тим, що я був першим Послом в Ізраїлі. Тепер ми маємо налагоджені добрі відносини.

А потім ще той факт, що з України виїхало 300 тисяч євреїв. Я зустрічав в Ізраїлі однокурсників з медінституту, якихось людей, яких давно вже забув, потім вони підходять, і згадую, що ми з ними жили в Україні. І це теж був важливий і цікавий фактор спілкування.

М. С. Одного дня ми дізналися, що Надзвичайним і Повноважним Послом до Сполучених Штатів Америки призначено Юрія Щербака. Ми тоді зрозуміли, що Ви були переведені, легітимізовані в ранг дипломатичного важкоавтомобіля. Отже, якою вона була, ота нова країна Америка?

Ю. Щ. Було неймовірно важко. Ця посада вимагала багато сил і знання велетенського обсягу інформації. А з якими проблемами я зіткнувся! Ви правильно кажете, це був перехід до іншої вагової категорії. Я вже й до того розумів, що моя діяльність — і політична, і дипломатична — вимагали такої концентрації сил, що про жодну літературу навіть мови бути не могло. На жаль, кажу, бо мені шкода, що перестав активно займатися літературою. Я й сьогодні нею не займаюся, бо набагато більше читаю політичних книжок англійською мовою, ніж українською або російською, тому що це сфера моєї діяльності. Продовжую вивчати політику, геополітику в усіх виявах...

Америка тоді стала нашим партнером номер один. Росія Єльцина на той час доволі миролюбно ставилася до України, не висувала своїх імперських претензій, були певні поодинокі голоси, але загалом Борис Миколайович Єльцин позитивно ставився до України. І тоді більше важили господарські, економічні відносини між Києвом і Москвою, ніж політичні. Натомість в Америці треба було себе представляти як новонароджену державу. Американці не знали, що таке Україна, і це був дуже великий виклик і для Посольства, і для України. Я вдячний долі, що був другим Послом у Сполучених Штатах після Олега Григоровича Білоруса, якого призначив ще президент Кравчук, і він дуже позитивно там діяв. Коли я приїхав, мені там уже було легше, бо не треба було вибирати приміщення, все налагодилось, працювало дуже добрий механізм. Посольство було в п'ятому разі більше за кількість співробітників і обсягом роботи від Посольства в Ізраїлі. І, звичайно, доводилося змінювати стиль діяльності, пристосовуватися до тамтешніх потреб.

Що сказати про Сполучені Штати Америки? Просто назву кілька цифр глобальної економіки цієї країни: якщо 1913 року Штати давали 32 % світового валового внутрішнього продукту, 1960-го — 26 %, 1980-го — 20 %, а 2007 року — 26 %. Лише уявіть, який це гігант і як усе функціонує. Це країна, унікальна за іс-

торією, за організацією, за демократизмом, який поєднаний з дуже сильною державною владою, могутніми збройними силами. 12 країн, і Росія теж, які стоять за Сполученими Штатами, сумарно отримують ті самі кошти на розвиток збройних сил, що й США.

Ми мали дуже широкий спектр діяльності відносин з політичного боку. Це було становлення нашої держави, демократичних механізмів. До того ж, це був той щасливий період, коли Україна була десь третім, четвертим, п'ятим пріоритетом в діяльності Сполучених Штатів. Був момент, коли ми отримували економічну допомогу і були на третьому місці. На першому — Ізраїль, на другому — Єгипет і на третьому — Україна. Це про щось свідчить, і вони нам надавали велику допомогу через Світовий і Міжнародний валютний фонд, через Світовий банк, інші інституції. Це було дуже важливо для України. Я вважаю це своїм великим досягненням, хоч, звичайно, не я один цим займався. Радник з питань національної безпеки Володимир Павлович Горбулін також доклав дуже багато зусиль. 1996—1997 рр. вийшли на рівень стратегічного партнерства зі Сполученими Штатами. Було лише п'ять країн, які мали статус стратегічного партнерства, і це не так просто. Ми намагалися наповнити це партнерство реальними справами і створили комісію Кучма—Гор, яка збиралася регулярно то в Києві, то в Сполучених Штатах, де обговорювали дуже важливі питання. Американці виступали як учители, нас вчили входження в світову економіку, ми ж не мали досвіду, в нас були юристи, виховані ще на радянському праві. І все це ми подолали і врешті-решт вийшли на рівень стратегічного партнерства.

М. С. Україна після Вашого повернення з Канади отримала найцікавішого автора. З питань історико-політичних Ви коментуєте всі резонансні події, докладно заповнюєте на, сказати б, їхньому українському відлунні. Як чоловік глибоко системний, Ви щоразу нагадуєте історію — чи її передісторію — то го чи того питання, і Ваш уважний читач має виразні орієнтири в примхливих хитросплетіннях політичних сюжетів. І є ще два дуже важливі моменти у Ваших коментарях.

Перший: усе це, як мовиться, з перших рук. Ви не тільки знаєте головних дійових осіб, наприклад, з американської політичної сцени, які добре знаєте, хто і що за кожним із них стоїть чи яким було їхнє вчора й позавчора; Ви легко зводите до спільного знаменника всі їхні мотивації, вичерпно конкретизуєте зміст найабстрактніших — позірно сучасних ритуальних — фраз політиків.

Другий — не менш важливий: те, що, на превеликий жаль, дуже рідко зустрічаємо в публікаціях наших авторів такого характеру: усе це побачене сучасними очима, про все говориться з погляду саме українських інтересів, саме з перспективи можливого впливу на всі наші справи. Й оця дорожечина українська рецепція, помножена на фахову компетентність, надає особливої ваги всім Вашим публікаціям на сторінках “Дня”. Це, по суті, український політичний зведенник. Хоч у ньому йдеться про події, які здебільшого відбуваються далеко від України, але з нього вичитуємо не тільки осмислення закономірностей світового політичного клімату з усіма закономірностями зміни погоди, а й прогнози для нас — які грози, які хуртєчі й вітри насуваються на Україну.

Принагідно ще скажу й про те, яке задоволення маю з цих публікацій од Щербака-письменника, від майстра політичних портретів. Досі, наприклад, пам'ятаю Вашу статтю про самотність Джорджа Буша, про рік Обама й про нинішню ситуацію у США та її відлуння у світі. Там Ви знову згадуєте свою добру знайому Гіларі Клінтон. Наскільки сьогодні вона може мати вплив на політику США щодо України?

Ю. Щ. Михайле Федотовичу, не маю для Вас сьогодні дуже оптимістичної інформації щодо Гіларі Клінтон, бо вона там відіграє хоч і не останню роль, але не визначальну. Все там визначає президент Обама. Я згадував, що раніше ми були на третьому-п'ятому місці в пріоритетах США, коли вони хотіли показати світові, що Україна йде шляхом реформування, демократичних трансформацій, але потім дуже розчарувалися, і сьогодні навіть не можу сказати, чи Україна входить навіть у тридцятку пріоритетів США.

Зараз увага адміністрації президента Обама сконцентрована на Росії. І це цілком зрозуміло. Для них нині важливі два пріоритети: Афганістан, де вони застрягли, і це дуже нагадує радянську ситуацію, коли не зна-

ли, як вийти звідти. Там таліби весь час виграють якісь локальні битви, і тому до стабілізації ще дуже далеко. Для того, щоб контролювати ситуацію в Афганістані, американці потребують участі й допомоги Росії, яка дозволила робити лети військових літаків зі зброєю до Афганістану (російські інспектори контролюють, що вкладають у літаки). Без дозволу Росії вони цього робити не можуть.

Другий — Іран, який випробував уже ракету з дією 2 000 км, що може накрити всі цілі в Європі, навіть долетіти до американських баз. Це дуже серйозний момент. Іранську ядерну програму розкручують на повну катушку. США виробляють збагачений уран, що заборонено угодами, підписаними з МАГАТЕ, й угодою про нерозповсюдження ядерної зброї. Знову ж таки Росія підтримує Іран, постає еустаткування, побудувала ядерну станцію в цій країні, готова продавати їй збагачений уран. Іран просить Росію продати дуже ефективні ракети протиповітряної оборони С-300. Звичайно, це викликає величезне занепокоєння США, і тому зараз триває велика гра, коли Америка оголосила “перезавантаження відносин”. І Гіларі Клінтон брала в цьому участь, і президент Обама. Вони тепер чекають від Росії наступних кроків, тим паче, що строк дії угоди “Старт-1” за стратегічними озброєннями закінчується, і зараз домовилися вдвічі зменшити рівень стратегічних ракет спрямування. Їх там достатньо, щоб знищити всю земну кулю.

Триває дуже серйозний торг між тими двома країнами, де Росія висунула ідею створення зон свого впливу. Туди входять Грузія й Україна. Росія наполягає на тому, щоб Україна не мала доступу до НАТО, хоч сама Росія підтримує прекрасні стосунки з НАТО.

Росія дуже неприхильно ставиться і до нашої ідеї вступу до Європейського Союзу і не сприятиме нам. Як свідчить послання президента Медведева, це фактично ультиматум не тільки Президентів Ющенку, а й усьому українському народові. Там є пункти, згідно з якими ми не маємо права розвивати нашу мову, мати власний погляд на історію — на Голодомор, змагання ОУН-УПА. Там є величезні претензії Росії щодо нашої зовнішньої політики. Так, якщо Україна і будь-хто з нових президентів України піде на ці умови, то Україна стане бандустаном, сателітом, буде в гіршій ситуації, ніж Болгарія при Радянському Союзі.

Отже похмуру майбутнє на спокій очікує. Від Америки великою мірою залежить багато. США нас заспокоюють. Віце-президент Байден тут був і сказав: “Усе гаразд, ми — за територіальну цілісність України...” Але не забуваймо: світ увійшов у стадію дуже серйозної перебудови геополітичного простору. Америка в результаті страшної фінансової катастрофи втрачає свій вплив. На перше місце виходить Китай, і в цій ситуації важко буде зрозуміти, що трапиться через п'ять-десять років, адже Європа — дуже пасивна. У Європі Німеччина і Франція — проти української участі в НАТО.

Однією з головних причин нашого сьогоднішнього становища є слабкість політичного керівництва, державних механізмів. Та ганебна суперечка між Президентом, прем'єр-міністром і Верховною Радою, яку тиражують на всіх рівнях, звичайно, не сприяє нашому авторитету й на зовнішньополітичній арені.

М. С. Мені неоднораз довелось спостерігати за роботою Посла Юрія Щербака в Канаді, я брав участь у деяких урочистих церемоніях з участю Посла. І щоразу мав враження, що все те для Вас — рідна стихія.

Ю. Щ. Насамперед Канада кардинально відрізняється від США. І ті наші люди, які цього не розуміють (а це спочатку важко), поміляються, ототожнюючи США з Канадою. І те, і те — це англосакська, північноамериканська цивілізація, але Канада завжди була законослужною частиною Британської імперії, домініоном, була побудована за британським принципом і досі такою лишається.

Це країна номер один, на мій погляд, якщо казати про розв'язання соціальних проблем. Америка не має таких величезних соціальних вкладень в людину, як Канада. У Канаді хоч і вищі податки, але людина забезпечена медичним обслуговуванням на дуже високому рівні, безкоштовними ліками, має велетенські привілеї в інших сферах, прекрасно налагоджену систему освіти. У Канаді злочинність — на мінімальному рівні, не можна порівнювати з Америкою. Канада нині — країна, може, найвищої демократії у світі, тому що це дуже

демократична країна, де екологічні принципи втілення близькі мені як екологів. Це дуже чиста країна, де турбуються про навколишнє середовище. Це велетенська за територією країна з багатьма чистими озерами. Смужка заселення невелика, але це країна, де є справді реальна турбота про природу.

Тут прекрасна соціальна атмосфера. Скажімо, таке місто, як Ванкувер, весь час вважають одним із найкращих у світі. І країна, яка має найвищі рейтинги гуманітарного людського розвитку, — це Канада. Це країна, де все поєднується. Збройні сили Канади, до речі, дуже слабкі, вони мало що визначають, їм достатньо того, що їх захищає США, а натомість дуже великого значення в Канаді надають освіті, науковим дослідженням, розвитку охорони здоров'я. Це дуже цікава країна, і досвід для нас, на мій погляд, має набагато більше значення, ніж досвід США.

США будувалися зовсім за іншим принципом. Отже, я хотів би, щоб українська зовнішня політика приділяла більше уваги Канаді. Канадці мають миротворчі ініціативи, в них дуже сильні миротворчі контингенти, у них багато можна і треба вчитися, наслідувати їхній приклад.

М. С. Пішов уже сьомий рік з часу появи Вашої книжки “Україна. Виклик і вибір”. Що Ви можете сьогодні сказати про перспективи України в глобалізованому світі?

Ю. Щ. Цю книжку дуже добре зустріло молоде покоління. Я читав курс у Києво-Могилянській академії й бачив, як вивчали її студенти. Добре зустріли її й експерти. Але ніхто, крім Вас, у Спільці письменників про неї не згадав. Я подумав, ну я ж письменник, а це ж книжка...

М. С. І вона унікальна. Таких наші письменники не пишуть. І про те, що написано в книжці, вони — та, звичайно ж, не тільки вони — мають туманні уявлення...

Ю. Щ. Не повторюватимемо знову, що письменники майже не пишуть таких книжок. Але невже їх не зацікавила книжка, де є роздуми про глобалізацію, роль України, долю України і т. ін. Мені це боліло і болить, бо один наш літературознавець пропонував мені провести навіть обговорення цієї книжки, а потім забув про це. Й обговорення не відбулося. Я, зайнятий іншими справами, не веду зараз активної діяльності у Спільці письменників, але, здавалося, у українській письменниці, і це може когось зацікавити.

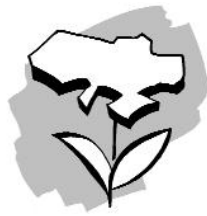
М. С. Тільки чутливий і жадібний до всього нового в літературі й публіцистиці, зрештою, в усій сфері думки Іван Дзюба відреагував на книжку.

Ю. Щ. Ви питаєте, які висновки? Україна вже увійшла у цей глобалізований світ. Те, що сталося зараз із нами, маю на увазі кризу, є свідченням того, що наша економіка і фінанси майже повністю глобалізовані. Світова криза 1998 року на нас майже не відбилася, бо ми були на маргінесі. Сьогодні є дуже багато показників глобалізованості України — особливо серед молодого покоління: знання мов, використання засобів інформації, Інтернету... І ясно, що ми увійшли у цю світову систему. Але, на жаль, ми не приєдналися до жодної системи безпеки. У світі дуже мало таких систем: НАТО, Ташкентський договір, де об'єдналися азійські країни. І ми опинилися самі в сирій зоні безпеки між Росією, яка сьогодні пред'являє імперські претензії й загрожує нам, а це дуже серйозні загрози, і НАТО та ЄС, які я б не сказав байдужі до нашої країни, але великою мірою намагаються бути нейтральними і не дуже втягуються у наші справи.

І ось тут мудрість нашого керівництва повинна полягати в тому, щоб запропонувати модель нашої безпеки, нашого виживання в цьому глобалізованому світі, який неодмінно зміниться після економічно-фінансової кризи, що зробить багато перестановок у різних позиціях різних країн. І нам потрібно думати, як ми вийдемо із цієї кризи.

Хочу видати книжку своїх політичних роздумів — те, що друкую в газеті “День”, під можливою назвою “Напередодні майбутнього”. Так називалася моя недавня стаття у “Дні”. Це може бути фотографія української ситуації першого десятиліття XXI століття. Я ніколи не думав про те, що доживу до XXI століття, але якщо так сталося, то повинен це зробити і зробити це просто. Друге — це обов'язково книга спогадів. Просто жахаюся сам, скільки матеріалів є для цієї книги, і я вже почав їх розбирати. І якщо мені Бог дасть ще трохи часу, сил, то неодмінно це зроблю. Ще є задум одного роману — фантастичного, якогось дивовижного — про Україну і майбутнє. Не розкриватиму всіх таємниць, але дай, Боже, щоб мав сили і насагу для цього.

Діалог записала **Наталія КОЛОМІЄЦЬ**

“Не шукаймо різниці в поняттях “українське” та “кримське”, бо все це надбання і цінність нашого народу”.

СІМФЕРОПОЛЬ — УКРАЇНЬСЬКА СКАРБНИЦЯ

Бібліотека імені І. Франка

Дар'я ТАРАСОВА,
студентка I курсу факультету журналістики КИМУ

Безкраї степи, широкі лани, могутній Дніпро й величні Карпати — це Україна. На півдні нашої країни — мальовничий півострів Крим. У сучасному адміністративному розподілі Крим — автономна республіка, тому має столицю — Сімферополь. Це місто засновано 1784-го, і цього року ми святкували 225-річчя. Назва означає “місто користі”, тому його герб — вулик із бджолами. Інший переклад — “місто-збирач” — віддзеркалює особливості Сімферополя: тут перетинаються всі дороги Криму.

Хочу озайомити читачів “Слова Просвіти” з найвизначнішими символами нашого міста.

Кримський академічний український музичний театр — не лише осередок української культури в Сімферополі, а й одне з найпопулярніших місць відпочинку жителів та гостей міста. На його сцені поставлені “Наталка Полтавка”, “Кохання у стилі бароко”, “Запорожець за Дунаєм”, “Сорочинський ярмарок”, “Енеїда” та багато інших

вистав. Театр завжди тепло приймає глядачів і не залишається без відвідувачів ні в свята, ні в будні. У жовтні цього року театру виповнилося 54. Нині тут плідно працюють народні артисти України Карпов, Андрусенко, Бойко; заслужений артист України Черников, заслужені артисти Автономної Республіки Крим Сухенко, Таранов та інші.

Розвитку української національної самосвідомості сприяє діяльність вокально-хореографічного ансамблю України “Таврія” ім. Л. Чернишової. Цей ансамбль — гордість нашого міста. Творчий колектив багато гастролює, бере участь у міжнародних фестивалях. До ансамблю входять оркестрова, балетна, вокальна групи, солісти-вокалісти й інструменталісти-аккомпаніатори. Головна художньо-творча мета “Таврії” — пропаганда національного українського класичного й сучасного вокального, хореографічного й музичного мистецтва. Із просвітницькою метою ансамбль дає концерти у школах і дитячих садках.

1 вересня 2004 року відбулося урочисте відкриття навчально-виховного комплексу “Українська школа-гімназія”. Будівля розрахована на 672 учні. До послуг вихованців — бібліотека з читальною залом, відеотекою, абонементом і відкритим доступом на 60 тисяч томів; актовна зала на 500 місць з костюмерною і двома артистичними, радіорубкою; шкіль-

ний музей; їдальня з обіднім залом на 200 місць; зимовий сад; кабінет психологічного розвантаження, процедурний стоматологічний, фізіотерапевтичний кабінет; спортивний ігровий зал з гардеробом, душовими; гімнастичний зал, басейн. Бібліотека закладу — найкраща шкільна бібліотека міста. Учні гімназії мають можливість безкоштовно працювати в Інтернеті.

2006 року школу зараховано до сотні найкращих шкіл України.

Методологічна робота закладу побудована на засадах українознавства. Тут у великій пошані герої українського народу, українське слово, книжка, пісня. Співпрацюючи з Науково-дослідницьким інститутом українознавства, Українським гуманітарним ліцеєм Київського національного університету імені Т. Шевченка, Науково-природничим ліцеєм Києва, Економічним ліцеєм Києва, Львівською гуманітарною гімназією з поглибленим вивченням українознавства й англійської мови, гімназія набуває успіху та привабливості для кримчан.

Повноцінне виховання неможливе без розвитку естетичних почуттів, без розуміння творів високого мистецтва. У гімназії створюють картинну галерею, в якій зібрано твори відомих кримських художни-

ків В. Поляниціної, заслуженого художника України Т. Шевченка. Є роботи і зарубіжних майстрів В. Кричевського та К. Росандіч. Свої творчі здібності діти мають можливість розвивати у студії образотворчого мистецтва, фольклорного співу “Росава”, театральній, вокальній студії, студії фотодизайну.

У школі-гімназії — сильний педагогічний колектив: шість учителів-методистів, десять старших учителів. Також тут працює талановита молодь. Конкурс до навчального закладу високий — п'ять учнів на місце. У ньому навчаються не лише етнічні українці, а й діти інших національностей — 830 школярів.

Кримська республіканська установа “Універсальна наукова бібліотека імені І. Франка” — найважливіший інформаційно-культурний центр Криму. 23 серпня 2007 року відбулося відкриття нової будівлі бібліотеки. Велична, святкова, вона прикрашає міську набережну, відповідаючи визначенню “палац книжки”. Площа приміщень складає 10,5 тис. м². Це дало змогу розділити книжкові фонди міського абонементу на відділ “Дружба народів”, сучасні читальні зали, електронний читальний зал, Інтернет-центр, відділ “Рідкісна книга”, відділ реставрації документів. Бібліотеку оснащено сучасним обладнанням, що дає змогу її читачам отримувати інформацію за короткий час.

Ця найстаріша бібліотека (третя в Україні), має унікальні фонди — пам'ятки культури, загальна чисельність яких близько 1 млн одиниць. Нове сучасне приміщення має визначний центр відродження культури і духовності. Бібліотека ім. І. Франка проводить величезну просвітницьку діяльність. На її базі проводять важливі зустрічі з

представницькими делегаціями, свята української мови, літератури і культури багатонаціонального Криму. Організують книжкові виставки, творчі та ювілейні вечори письменників, виставки картин кримських і українських художників, проводять дні української літератури і мови, Шевченківські дні. Бібліотека сприяє проведенню “Зльотів юних журналістів” тощо.

Послугами бібліотеки користуються понад 22 тисячі жителів Криму — наукові працівники, викладачі навчальних закладів, молодь.

Особлива гордість бібліотеки — колекція цінних та рідкісних видань, яка налічує більше 11 тисяч.

Говорячи про українське в Сімферополі, не можна не згадати про всеукраїнську громадсько-політичну та літературну газету “Кримська світлиця”. Це єдина українськомовна газета в Криму. Вона щотижнево, виходить з 1992 року накладом 3 тисячі примірників. Фінансується з державного бюджету України. Газета сприяє національному відродженню українців Криму. “Кримська світлиця” містить багато рубрик, серед яких “Урок української”, “Крим — наш дім”, “Порадиця”, “Білі плями історії”. Додатково виходять “Джерельце” та “КримСПОРТ”.

Редакція газети завжди готова співпрацювати з молоддю, підтримувати й популяризувати український рух у Криму.

Вулиці Лесі Українки, Миколи Гоголя, Михайла Коцюбинського, Київська, бульвар Франка — це Сімферополь. Багато вулиць, бульварів, парків цього міста названо іменами діячів української культури. У парку ім. Т. Шевченка стоїть пам'ятник великому поетові. Щороку 9 березня жителі й гості міста приходять із квітами до Великого Кобзаря, вшановуючи його пам'ять.

Усе, що є в нас, — це кримські цінності, українські. І не шукаймо різниці в поняттях “українське” та “кримське”, бо все це надбання і цінність нашого народу.

Українська школа-гімназія

ДРУГЕ НАРОДЖЕННЯ ПАЛАЦУ ЛЮБОМИРСЬКИХ

Петро Смолін

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Дубенському замку вже понад 500 років. Тут бували гетьман Іван Мазепа, Пилип Орлик, світочі культури та літератури Тарас Шевченко, Оноре де Бальзак, тут шукали прихистку король Польщі Станіслав Август, а також жінка-гусар Надія Дурова, прототип героїні “Гусарської балади”...

Як свідчать архіви, фортеці передували невеликий дерев'яний замок, який збудував князь Федір Острозький у XIV столітті. Коли ж з'явилася кам'яна твердиня, то її власники (князі Острозькі, Заславські, Сангушки, Любомирські) намагалися її розбудувати.

Двоповерховий палац, який служив помешканням князям Острозьким, видався новим власникам незручним і затісним. До учас-

ті в перебудові запросили архітектора Доменіко Мерліні, який спеціалізувався на реконструкції старих палаців. Припускають, що над оздобленням попрацював архітектор Генрік Іттар з Мальти, який володів талантом маляра і майстра ліплення. Саме цим оригінальним ліпленням були оздоблені десять парадних і житлових кімнат першого поверху. Досі збереглися вахтанки і сатири, що зазверли в танці.

Любомирські частину палацу надавали гостям під час контрактних ярмарків, на які протягом 20 років до Дубна щороку

з'їжджалися до 30 тисяч осіб, а населення самого міста в ті часи становило лише шість з половиною тисяч.

1794-го контрактні перевели до Звягеля, згодом до Києва. Дубно почало за непадатися, а палац втратив велич і пишність. Самі Любомирські програли у карти велику суму грошей і продали палац ураль-

ському золотопромисловцю Яковлеву. Згодом права перейшли до його сина, офіцера гусарського полку. Пізніше замок купила княгиня Єлизавета Барятинська. Наприкінці XIX століття вона продала його державній скарбниці.

Під час Першої світової війни палац зруйнувала австрійська артилерія. 1934 року польська влада відбудувала приміщення, і до 1939 року там розташовувались державні установи. Після приходу Червоної армії у замок розмістилися органи радянської влади. На початку 1950-х у Дубно перевели військову частину, яка користувалася палацом до 1986 року.

Директор Державного історико-культурного заповідника Дубна, заслужений працівник культури України Петро Смолін розповідає, що 1993 року вкрай занедбаний замковий комплекс увійшов до складу Державного історико-культурного заповідника. Відтоді почалося його поступове відновлення.

Виконано величезний обсяг робіт. Дах зробили, як у княжі часи, — із черепиці. Внутрішню реставрацію також проводили з огляду на минувшину. Завдяки власній будівельній бригаді вдалося прискорити відкриття палацу Любомирських. Замок має кузню, тож всі ковані витвори: ґратки на вікна, двері, ворота — зробили тутешні майстри. Є власна комунальна система, тож узимку в палаці тепло. Повсюди комфорт, затишок. Паркет, килими, ліпнина — “під старовину”. У палаці почали “обживатися” різні заходи, діє унікальна виставка старовинного весільного одягу і національних весільних обрядів. А невдовзі відкриється картинна галерея. Тут варто віддати належне уродженцеві села Ульбарів, Герою України, директору Львівської картинної галереї Борисові Возницькому, з ініціативи яко-

Картина Миколи Тимчака

реставрацію також проводили з огляду на минувшину. Завдяки власній будівельній бригаді вдалося прискорити відкриття палацу Любомирських. Замок має кузню, тож всі ковані витвори: ґратки на вікна, двері, ворота — зробили тутешні майстри. Є власна комунальна система, тож узимку в палаці тепло. Повсюди комфорт, затишок. Паркет, килими, ліпнина — “під старовину”. У палаці почали “обживатися” різні заходи, діє унікальна виставка старовинного весільного одягу і національних весільних обрядів. А невдовзі відкриється картинна галерея. Тут варто віддати належне уродженцеві села Ульбарів, Герою України, директору Львівської картинної галереї Борисові Возницькому, з ініціативи яко-

го з фондів Олеського замку до Дубна буде передано чималу колекцію картин XVIII—XIX століть і старовинних предметів. Допомогу Бориса Григоровича у відновленні дубенської замкової споруди важко переоцінити, як і сприяння академіка Миколи Жулинського, всіх небайдужих.

У майбутньому належить спорудити каплицю, бо в палаці, навіть коли тут “стояли” військовики, діяла церква. На другому поверсі планують відкрити краєзнавчий музей. Розташується тут діорама облоги замку татарським військом. Усе це — реалії найближчого часу. Можливо, Дубенському замку нададуть статус національного, що сприяло б подальшому відродженню архітектурних пам'яток заповідника.

100 «ВТЕЧ З РЕАЛЬНОСТІ» ТЕТЯНИ ІВАЩЕНКО

Іван ОЛІЙНИК

Нещодавно “Український малій драматичний театр” відсвяткував ювілейний сотий показ вистави “Втеча з реальності” за п’єсою українського драматурга Тетяни Іващенко. З цього приводу ми вирішили зустрітися з виконавцем однієї з головних ролей Андрієм Курганом.

Доки критики вирішують, чи доріс глядач до розуміння високого, — одні зали напівпорожні, інші переповнені. Ось той основний критерій, за яким глядач високо оцінює талант Тетяни Іващенко. Ювілейний показ був буденно аншлаговим, як і прем’єрний — сім років тому в приміщенні казино “Split”.

Здавалося б, як виставі вдається залишатися незмінно актуальною? Рік у рік збільшується кількість антинаркотичних проєктів, але вони не проходять випробування часом на відміну від “Втечі з реальності”. Потрібен правильний меседж, і в Тетяни Іващенко він є! Рефреном усієї п’єси звучить страшна фраза “В житті треба спробувати все”. І драматург акцентує на тому, “чи потрібно це вам?” Тетяна Іващенко не говорить гаслами, а показує, що молоді люди Сніжана та Егор, такі самі, як глядачі, хотіли щастя, хотіли дітей, але наркотичний демон завадив цьому.

— **Вистава “Втеча з реальності” йде вже протягом семи років. Всього цей час Ви незмінно виконуєте роль поета. Як би Ви могли прокоментувати свою роль?**

— Роль неперевершена й улюблена. Це була моя перша серйозна роль у великому театральному “плаванні”. Ця роль дуже відповідала. По-перше, тому що це п’єса Тетяни Іващенко. По-друге, тема наркоманії потребує особливого ставлення. Завжди важко грати позитивних персонажів. Негативний герой залишає більше місця для фантазії.

— **Що думаєте про ситуацію з наркотиками в Україні?**

— Кожен зізнається, що хоч раз у житті мав певний наркотичний досвід, і я не виняток. Проте для когось це невеличкий епізод зі студентського життя, а для когось — норма. Ось це і лякає. Зараз для молоді це норма. Це так само модно, як пити пиво. Багато хто вважає, що “трава” — це не наркотик,

Тетяна Іващенко

забуваючи, що вона призводить до незворотних психічних і фізичних процесів. Виставу для того й задумували, щоб показати, що все це не жарти.

Зараз чуємо розмови про легалізацію “легких” наркотиків, але у нас це неприпустимо. Ніхто нормально не працюватиме, алкоголізм нікуди не дінеться, до нього просто додасться повальна “скуреність” населення. У нас не знають міри, ніхто не обмежиться п’ятиничними посиденьками, як у Голландії. До речі, ця країна стала просто смітником і зараз асоціюється не з великими художниками і могутнім флотом, а з одностатевими шлюбами і легальним кайфом. А в Україні й цього не буде, у нас усе просто полетить шкереберть. 12—13-річні перейдуть з пива на марихуану, і це сприйматимуть як норму. “Трава” у нас і так фактично легалізована. Усі знають, що відкупитись можна за простою й невеликим коштом.

— **Судячи з реакції школярів на сьогоднішній виставі, для них усе це весело...**

— І так, і ні. Хтось сприймає антинаркотичну тематику як пережитки минулого. З іншого боку, це реакція підлітка на щось заборонене. Половина залу хіхікає, але на підсвідомість щось таки записується. Якщо спектакль врятує хоча б п’ятеро душ, його варто грати.

— **Чому, на Вашу думку, глядач втрачає цікавість до театру?**

— З одного боку, батьки не прищеплюють дітям любов до театру, з іншого — безвідповідальність тих, хто його творить. Якщо

дитина приїде в театр, а там смертельна нудьга, вдруге її туди вже не заманять. Навіть критично безкультурну людину можна зацікавити, але далеко не всім це вдається так, як Тетяні Іващенко. Її “Empty Trash” подає серйозні роздуми через сміх, дає відповіді на питання, тому це доступно будь-кому. Її “Таїна буття” відкриває світло навіть у найтемнішій людині. Багато років тому “Таїна...” немов пронизала всі фібри моєї душі. Дорогою додому я двічі “спіймав лобом стовп”. Вистава перевернула світосприйняття. Це був справжній катарсис, і через десять років я так само плакав.

— **Хотів би дізнатись Вашу думку про творчість Тетяни Іващенко.**

— Вона зачіпає невидимі струни душі, грає на них і змушує задуматися про глобальні проблеми. Вона вчить, що ми приходимо в цей світ не для хвилинок утіх. Її п’єси доступні, духовні й цікаві водночас. Вони занурюють у щось космічне. Загальний меседж усієї її творчості: ми приходимо в цей світ для духовного вдосконалення. У цьому, мабуть, і є сенс існування, а її творчість показує нам дорогу до Раю. Її життєва позиція ніколи не йшла врозрід із тим, що вона пише. Вона завжди відмовлялась від довільних вигаданих пропозицій, які, проте, мали недоброчесну мету — викривлення світосприйняття глядача. В одній із її п’єс ідеться про те, що людина повинна пройти своє випробування або не пройти.

“Таїна буття” Тетяни Іващенко побудована у формі листів. Хтось вважає, що вона скомпонована із робіт Франка, адже саме думки Іващенко промовляє персонаж Франка. Так само в її “Есеніні” Айседора говорить: “Життя для себе — безрадісне та нудне”. Це також слова Іващенко. Вона передбачає, що історичні особистості могли так сказати.

Багато хто знає, що Іващенко — талановитий драматург, але в Україні її, здається, не помічають. Їй не потрібне посвідчення Спілки письменників — вона й так єдина в своєму роді, їй не потрібно, щоб її показували на кожному каналі — вона лише “хоче, щоб її п’єси йшли в кожному театрі”. Ці п’єси змінюють сприйняття глядача і цікаві всім: від школяра до театального критика. Театр Іващенко — протиставлення театру всіх інших. Він надає відповіді на сакральні питання.

Амджад Алі Кхан з синами

ІНДІЙСЬКА МУЗИКА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ОПЕРІ

Людмила ІЛЬЄНКО

8 грудня в Національній опері України відбулася вистава “Чарівні струни” за участі індійського майстра гри на сароді Амджада Алі Кхана та його синів.

Сарод — один із найпоширеніших акустичних інструментів, що видає довгі “слайдові” звуки і швидкі відривчасті музичні фрази. Цей прекрасний багатозвучний інструмент, здатний передавати всі настрої, схожий на нашу бандуру, але тільки звіддала. Звучить він як рок-група, орган або й цілий оркестр.

Амджад Алі Кхан почав грати на сароді шестирічним. Навчався у батька й у майстрів давньої індійської традиції. Музику, що він виконує, можна назвати медитативною і водночас глибоко психологічною. Адже Амджад Алі — з тих музикантів, що шукають натхнення у душах слухачів. “Хочу спілкуватися зі слухачем, який розуміє індійську класичну музику”, — наголошує музикант.

Амджад Алі — постійний виконавець у найпопулярніших залах світу, учасник багатьох музичних фестивалів, володар престижних світових нагород, має відзнаки ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ. Майстра запрошували читати лекції в університети Вашингтона, Нью-Мехіко та інших.

До концерту в Опері Амджад Алі Кхан виступив перед студентами Національного університету імені Т. Шевченка, заспівав рагу (на санскриті це колір, настрої), щоб показати, що таке індійська

музична мелодійна імпровізація. Любов та віра у музику надихнули його на оновлення традиційних індійських мелодій.

Насиченість звука досягається тим, що інструмент здатен відтворити мелодію, ритм і резонанс водночас. Він може наповнити звучанням великий зал. Недарма диск Амджада Алі “Бхайрв” визнано одним із найкращих серед 50 альбомів світу за 1995 рік.

Амджад Алі розповідав слухачам, що грає він кічниками нігтів, тому досягає такої якості звучання. Традиційно ж на сароді грають шкаралупками кокосового горіха.

Музикант сидів на великому пуфі, обабіч нього розташувалися його сини з барабанами. Перед сценою красувалося зображення родинного вогнища та музичних інструментів. Загадковість декорації поглиблювали абстрактні інсталляції з обох боків сцени.

Спадкоємці-сини Оман і Айяна також продемонстрували свої навички сародистів і зробили це, як справжні майстри. Тільки більше суперечностей, інша, наступного покоління налаштованість віддзеркалювалася у їхній музиці.

Батько виконував раги, присвячені Махатмі Ганді, музику Рабіндраната Тагора, що був, виявляється, не тільки поетом.

Усі, хто прийшов на концерт, отримали духовну наснагу, глибоко зацікавилися індійською культурою, музикою й традиціями. Саме тому Посольство Індії в Києві, Індійська рада з культурних зв’язків у Нью-Делі так гаряче вітали на нашій землі свого співвітчизника.

Галина ТАРАСЮК

Щедра обдарованість різнобічними талантами від Бога — не завжди велике благо для обдарованого. Радше — це кривуляста і терниста дорога до самого себе. У правильності цієї гіпотези переконала мене творча доля співачки, актриси, радіо- і телеведучої Алли Загинайко.

Ми познайомилися ще тоді, коли юна випускниця Дніпропетровського театального училища Алла Загинайко переступила поріг Чернівецького музично-драматичного театру ім. Ольги Кобилянської. Вродлива талановита драматична актриса, з чудовим голосом, надзвичайно пластична, одразу ж привернула увагу режисера. Народний артист України Анатолій Литвинчук, тоді вельми вимогливий режисер театру, переконавшись на репетиції, що перед ним алмаз, хоч ще не огранений до досконалості, не роздумуючи, взяв Аллу в свій новий спектакль за п’єсою М. Куліша “Як загинув

Алла Загинайко

Гуска” на роль однієї з дочок головного персонажа. Звичайно, це була неабияка удача, однак Алла

АЛЛА ЗАГИНАЙКО. ЗУСТРІЧ ІЗ СОБОЮ

розгубилася: роль була характерною, а в рідному училищі її готували до амплуа лірично-драматичної актриси. Було лячно, але вона вправдала довіру режисера, а в собі відкривала ще одну грань. Зате в ролі Олени в спектаклі “Українські вечорниці” за творами Михайла Старицького Алла почувалася у своїй пісенно-танцювальній стихії. Потім були вистави “Шельменко-денщик”, де вона паралельно грала і Прісінку, й Енжені, а в “Циганці Азі” її Феська була чи не найколіристішим персонажем. Галя — “За двома зайцями”, Малина — “Запечатаний двірник”, фея у дитячому спектаклі “Зачарована фея”.

Праця в Чернівецькому театрі була гарною школою професіоналізму. Вчителями її були такі знакові постаті театального світу як народні артисти України Петро

Міхневич, Петро Нікітін, Вадим Нечипоренко, Алла Шеремет, Жанна Слободянюк. Весела щира степовичка гармонійно вписалася не тільки в колектив провідного буковинського театру, а і в культурне життя Чернівців. Згодом вона спробує свої сили і як редактор музичної телепередачі “Панно кохання”, і як ведуча й солістка філармонічного музичного лекторію, і як естрадна співачка, влившись у колектив відомого композитора Левка Дутківського. Праця в цих колективах розширила її виконавський діапазон, ознайомила з класикою, розкрила яскраві вокальні дані й заронила мрію стати професійною співачкою. У цій ролі її знали ще школяркою в рідній Олексіївці, що на Дніпропетровщині, й у цьому амплуа уявляли її й викладачі Дніпропетровського те-

атрального училища, особливо його тодішній директор Микола Карпенко і куратор групи Лариса Малишенко, яка в студентські роки була першим режисером-постановником її першої музичної моновистави “Чорні блюзи Ленгстона Хьюза”.

Сьогодні актриса Алла Загинайко активно співпрацює з Чернівецьким музично-драматичним театром, разом з Ігорем Стратієм веде передачу “Моя любов — Україна” на Українському радіо, але головна її любов — пісня. Її кліпи часто демонструють на телебаченні, а віднедавна вона записала два аудіоальбоми, до яких увійшли пісні популярних композиторів Анатолія Матвійчука, Юрія Васильківського, Мар’яна Гаденка, Василя Іваницького, Василя Лелеки, Юрія Ключникова.

Хочеться сподіватися, що на решті в багатоликої актриси Алли Загинайко відбулася зустріч із собою — такою, яку вона довго шукала у многогранній творчості. Хай щастить!

Надія КИР'ЯН

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ ПОДАРУВАВ НАМ ЛУКАША

Вели вечір письменники Леонід Череватенко та Микола Сом.

Дослідник творчості перекладача Борис Черняков зазначив, що ювілей письменника вперше проходить так масштабно, на державному рівні. Відзначити цю дату почали в квітні, тоді в Харківському університеті провели наукову конференцію і видали збірник, присвячений цій події, а також збірник "Протей", де надрукували доповідь Миколи Лукаша на нараді перекладачів 1956 року, — це був його дебют у Києві. У жовтні відбулася наукова конференція пам'яті Лукаша в Інституті філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка. У квітні наступного року планують провести такий захід у Сумах. Час вже приступати до видання спадщини письменника.

Згідно з Указом Президента, створено оргкомітет з відзначення 90-річчя Лукаша. Очолює його віце-прем'єр-міністр Іван Васюник, а заступник — Леонід Череватенко, який з 1997 року очолює комісію з творчої спадщини Миколи Лукаша. До нього комісію, що майже не працювала, очолював Дмитро Павличко. Комісія не має матеріальної підтримки жодних установ. Кімнату, де жив геній, де можна було зробити музей, не зберегли.

"Головне, що є люди, які Миколу Лукаша люблять, пам'ятають і готові заради нього жертвувати своїм часом і коштами", — говорить Леонід Череватенко. Працювали самовіддано. На жаль, деякі активні дослідники, члени комісії вже відійшли в країці світі. Це Ганна Ігнатенко, Євген Попович, Анатоль Перепадя, Дмитро Білоус. Дуже добре працюють Всеволод Ткаченко, який очолює секцію перекладачів, Володимир Житник. На людя цього покоління тримається робота. Молодим поколінням Леонід Васильович не дуже задоволений. Перебуваючи в середовищі студентів Києво-Могилянської академії, зрозумів, що багато студентів мріють зі знанням англійської мови виїхати за кордон здобувати матеріальні цінності. А Лукаш був людиною байдужою до комфорту.

"Свого часу Спілка письменників України завинила в тому, що Лукаш так рано пішов із життя, — продовжує Леонід Васильович. — На мене дехто ображається, що я розкопав неприємні факти про членів Спілки, які в 1983—84 роках знищували перекладача, виконували партійні замовлення.

А сам він був надзвичайно шляхетним. 1973 року, коли заарештували Івана Дзюбу і той був під слідством, Лукаш звернувся в найвищі інстанції з проханням відсидіти у в'язниці термін замість нього. Дзюбу випустили, а Лукаша виключили зі Спілки. Бог ім суддя. У першому томі спогадів, який вийшов нещодавно, ці факти оприлюднено".

Комісія під керівництвом Череватенка знайшла спонсорів, видала фразеологію перекладів Лукаша загальним накладом 10 000. Сам Леонід Васильович упорядкував книжку "Шпигачки" — епіграми Лукаша. 2008 року видали "Декамерон", відновивши

Так сказав Іван Драч про Миколу Лукаша на вечорі спогадів, присвяченому 90-річчю з дня народження видатного українського перекладача, лексикографа, письменника, який відбувся 19 грудня у Музеї книги та друкарства. Працівники музею підготували виставку його видань різних років, світлини, листи, рукописи. "Фауст" Гете, "Дон Кіхот" Сервантеса, "Мадам Боварі" Флобера, віртуозні поетичні й прозові переклади з німецької, іспанської, французької, польської, чеської, багатьох інших мов збагатили українську літературу завдяки Миколі Лукашу. "Такі, як Лукаш, народжуються, мабуть, раз на кілька століть... Як з поліглотом з ним, здається, хіба тільки А. Кримський міг би позмагатися", — писав про побратима Григорій Кочур.

авторську редакцію. Тексти збирали по різних архівах, витратили на цю роботу два роки. Активно допомагали голові комісії Анатоль Перепадя і Василь Клічак. Книжка поширюється через мережу "Просвіти". Леонід Череватенко вважає, що цей переклад справив враження на нашу еліту таке, як Котляревський "Енеїдою" на українство в кінці XVIII століття.

"Для мене Лукаш — чудо, дароване українському народові за його поневір'яння. Він переклав те, що фактично не підлягає перекладу. Знав десятки мов. Якось запитав його: скільки Вам потрібно часу, щоб оволодіти мовою? Той замислився й відповів: 40 хвилин. Зі своїми знаннями виокремлював особливості мови, а далі це екстраполював на цілу структуру. А українську знав так, як ніхто до нього", — розповідав Леонід Череватенко.

Микола Лукаш вважав себе насаперед лексикографом. Мріяв видати кілька словників, зокрема словник синонімів, який загадково зник, ненормативної лексики (спалила сестра з принципових міркувань), словник фразеологізмів.

Відома перекладачка, лауреат премії імені Максима Рильського Ольга Сенюк поділилася заповітним: "Ми зібralися вшанувати не тільки перекладача, а й людину, якій нема рівних. Якби не Лукаш, може, не було б і мене. Я працювала у видавництві, перекладала, але не мала амбіцій. Йому сподобався мій переклад, рекомендував мене до Спілки письменників".

Іван Драч згадав про Святого Миколая, який завдяки доброті став улюбленим у народі. "Аура

Святого Миколая робить добрими всіх навколо. Мені здається, що він нам подарував Лукаша, який настільки вільно почувався в мовній стихії, що хотілося милуватися. Згадую його переклади з Федеріко Гарсія Лорки і неприйняття їх Нью-Йоркською групою поетів. Розумію чому. Вони були технологічними, а він — вільний. Дивом було спілкуватися з людиною, яка жила поза режимами".

Євген Сверстюк зазначив: "Важко було уявити, що після тієї темної доби настане відродження. Тепер навіть незручно за ті мої листи, де я з ним часто сперечався? То були різні підходи до перекладу. Не всім подобається стиль Кочура чи Лукаша. Але всі розуміють, що це щось таке, що несе в собі сти-

хю, дух української мови.

У ті часи письменники були більшою чи меншою мірою закріпачені. Найвільнішими були перекладачі. Навіть серед них Лукаш виокремлювався невимушеним стилем життя, байдужістю до життєвих благ. Соромно згадувати часи, коли він п'ять років нічого не заробляв, його не друкували. Але й тоді світився любов'ю. Його любов була всеосяжною.

Згадую такий випадок. Був в'язень, який володів лише угорською мовою. Представники прокуратури запитали Лукаша, чи не міг би він бути перекладачем на судовому процесі. Той погодився і за три місяці вивчив угорську мову.

Микола Лукаш мав лицарський дух, щось правічне, благодотворне, був шляхетний, делікатний. Таких рис нам сьогодні бракує".

Заступник директора музею Григорій Кочура Марія Кочур розповіла про творчу дружбу талановитих перекладачів Максима Рильського, Григорія Кочура і Миколи Лукаша, згадала, як вони утрюхо перекладали для серії "Перлини світової лірики" Поля Верлена. Вона вважає, що головне нині — щоб молодь знала, досліджувала такі постаті. Музей Григорія Кочура над цим працює.

Гумористичну нотку вніс Микола Сом. Розповів, як ночував у квартирі Лукаша на словниках. Вранці господар запитав: "Що ти, Миколо, взяв зі словників?" Сом продекламував вірш німецькою, а Лукаш сказав: "Приходь ще ночувати". Лукаш любив каламбури. У нього ніхто не міг виграти в більярд саме з тієї причини — він так змішав суперників, що вони не могли від сміху добре грати.

Олександр Шугай, дослідник творчості Василя Барки, висловив думку, що такі видатні постаті як Василь Барка, Микола Лукаш мають бути відзначені найвищими державними нагородами.

Леонід Череватенко зауважив, що від 1968 року секція перекладачів тричі писала подання на відзначення Миколи Лукаша Шевченківською премією. Тодішнє керівництво Спілки письменників відхилило подання.

Други поета з насолодою слухали лірику Миколи Лукаша у виконанні заслуженого артиста України Бориса Лободи.

Анатолій Мокренко розповів про ще одну грань Лукашевого таланту — зробив багато перекладів оперних лібрето. Ця робота непроста, тут слово пов'язане з музикою, важлива ритміка, наголоси. Перекладами Лукаша користувалася Національна опера України, інші оперні театри, що частково допомогло майстрові виживати у важкі часи.

Тепле слово про Лукаша сказав перекладач Всеволод Ткаченко, науковець Микола Суліма, онук Івана Франка Роланд Франко, видавець Роксана Харчук, працівники музею.

Виступає Марія Кочур

Фото: Надія Кир'ян

Леонід Череватенко, упорядник збірки "Наш Лукаш".

Я думаю, що ця подія знакова: вперше зібрано під однією палітуркою такий строкатий, але багатющий матеріал про життя і творчість Миколи Лукаша. Зверніть увагу: це ж не просто спогади — багато матеріалу, що стосується не лише його біографії, а й літературного, культурного, політичного становища. У багатьох спогадах знаходимо те, що назавжди втрачено, скажімо, строфи, уламки його шпигачок, вірші, пародії тощо. Вони зникли, бо він сам їх не записував, але в людській пам'яті збереглися. Цьому ціни немає!

Я завжди хотів показати Лукаша не як "класика", завсіди хрестоматій, а живого — як він жартував, як голодував, як із нього знущалися, як він, усе це перетерпівши, міг народити щось талановите зі свого естава.

Я все покинув заради цього ювілею. Зрозумів, що ми — останнє покоління тих, які бачили й чули живого Лукаша. Якщо ми не зафіксуємо, то буде щось мертвонароджене і малосимпатичне. Мені Лукаш цікавий тим, що він хуліганський, що міг вжити таке інше, яко-

ГРОСМЕЙСТЕР ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО СЛОВА

У Києво-Могилянській академії відбулася знакова для українського інтелектуального загалу подія: до ювілею Миколи Лукаша презентовано перший том збірника спогадів "Наш Лукаш" (Видавничий дім "КМА", упорядник Леонід Череватенко). Українська інтелектуальна спільнота, розшарпана дебатами про долю українськомовної книжки на внутрішньому та світовому ринках, здається, заммерла на мить, аби згадати та віддати данину пам'яті титанові українського художнього перекладу Миколі Лукашу.

го нема у словниках. Такого Лукаша я знав, такий він був мені близький і зрозумілий, таким хотів його зберегти.

Ольга Петрова, художниця, викладачка Києво-Могилянської академії:

Микола Лукаш — це справді велич... Чудово, що Київ, пересичений культурно-мистецькими подіями, поцінував Майстра.

Мені здається, що дехто тут навіть спокутує щось. Миколу вигнали через лист, який він написав на захист Івана Дзюби, — такий собі богемний романтик, абсолютний ідеаліст. Його поставили в умови, що він мусив фізично померти, бо йому не

давали перекладів. Хто тоді лишився з ним поряд?

Ці "козлятники", тобто доміношники, що про них сьогодні згадували, рятували його психологічно. Уся негативна емоційність цієї могутньої постаті, яка постала проти системи, десь мусила виходити — у простих іграх, у стосунках із простими людьми. Він їх любив, вони його любили, і саме вони давали йому можливість заробити на хліб.

Він ніколи не брав гроші в друзів. Нібито романтик, він був людиною честі, високої гідності та внутрішнього аристократизму. І він не хотів пожерть. Зрозуміла річ, що в родині Кочура він був як у себе вдо-

ма. Але тим ніколи не зловживав.

Коли Миколі було зле, він рідко заходив до людей, які для нього були богемним відлунням його богемності. Він хотів бути лицарем, Дон Кіхотом, яким його звикли сприймати жінки.

Прекрасно, що люди говорять сьогодні про масштаб його постаті, його масштаб літературний, моральний, про його дивацтва, його незвичність. Сьогоднішній вечір дає нам живу постать.

Микола для мене просто десь поїхав. Він для мене живий, і завжди прагну доносити його переклади на своїй лекції, особливо коли розповідаю про романтизм. Як можна без перекладів Миколи Лукаша розповідати про романтизм?

Річ не в Лукаші, а в тому масиві культури, який він утримав у глухих 70-х роках і залишив нам. Ця культура має розвиватися через молоде покоління.

Віра Соловйова, директор "Видавничого дому "Києво-Могилянська академія":

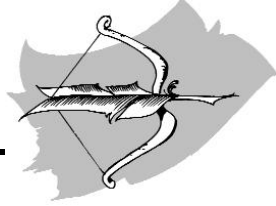
Наше видавництво запланувало до ювілею Миколи Лукаша видати

спогади про нього. Ми сподівалися на державну підтримку, на великі накладі, але цього не відбулося. Попри рішення уряду та Указ Президента, книжка вийшла коштом "Видавничого дому "КМА".

Сподіваємось на щонайбільше поширення цієї книжки спогадів. Ця презентація — чи не п'ята. Ми повернулися з Чернівців, із Кам'янця-Подільського, з Кролевеця, де разом із Євгеном Сверстюком презентували видання. 17—18 грудня — ще три презентації в Сумах. Так ми не тільки відзначаємо ювілей одного з найвидатніших перекладачів, якого знала українська земля, а й поширюємо інформацію про книжку, йому присвячену.

Надалі сподіваємось видати повне зібрання творів Миколи Лукаша у 14 томах. Уже внесли пропозицію на найвищий державний рівень, тому робота з висвітлення творчої спадщини Миколи Лукаша триватиме.

Записала Ганна ТРЕГУБ, Національний університет "Києво-Могилянська академія"

РІДНА МОВА В РІДНІЙ ШКОЛІ

Ганна БАРАН,
м. Чернівці

Українська мова в українській школі і в Українській державі потребує особливо пильної уваги. Але, на превеликий жаль, це не завжди розуміють наші керівники. Тому становище предметів “українська мова” та “українська література” в загальноосвітній школі викликає занепокоєння з багатьох причин.

Від того, як сьогоднішні учні вивчають державну мову, залежить, якими громадянами цієї країни вони стануть у майбутньому. Рідна мова виконує стратегічну державотворчу місію, вона основний чинник культури й освіти народу, головне мірило вихованості, патріотизму, духовності.

Але чи виховаємо ми патріота, якщо зі шкільної парти дитина не здобуває належної освіти рідною мовою? Не згадуватимемо загальновідомого: українські учні чують у школі державну мову лише на уроках (у кращому разі). Скажемо інше: українська школа нині обкрадає учнів саме в плані здобування освіти рідною (державною) мовою. Щоб не бути голосливими, наведемо цифри, які свідчать про скорочення кількості годин на вивчення української мови й української літератури в українських школах порівняно з 1990 роком. Якщо навчальним планом 1990 року на вивчення української мови було відведено 18 год. на тиждень (з 5 до 11 класу — один клас на паралелі), то 2007 — 15,5 год. Щодо української літератури ще сумніше: 1990 рік — 21 год., 2007 — 14 (16) год. Отже, якщо додати ці цифри, то побачимо, що сьогоднішні учні втратили 9,5 (6,5 год.) на вивчення предметів українська мова й література, бо на їхнє вивчення 1990 року програмою було відведено 39 годин на тиждень (за навчальними планами, затвердженими Міністерством народної освіти УРСР від 12.04.1990 р.), 2007-го (за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання, затвердженими наказом МОНУ № 357 від 07.05.2007 р.) — лише 29,5 години на тиждень. Якщо цю різницю (9,5 години) помножити на 34 навчальні тижні, то отримаємо 323 години української мови й літератури на рік, вкрадені в наших дітей. У цьому випадку говорити про піклування щодо розвитку й функціонування україн-

ської мови в школі не доводиться. Картина очевидна: держава не піклується про державну мову.

У той час, коли години на вивчення української мови й літератури зменшено, зросла кількість годин на вивчення іноземної мови в школі, й набагато. Знову ж можемо навести цифри: 1990 рік — 14 год., 2007 — 25,5 (23,5) год. Як бачимо, саме на 9,5 години зросла кількість годин на тиждень на вивчення іноземної мови. Та, очевидно, чиновники від освіти не розуміють, що іноземну мову можна вивчати лише на основі рідної, що людина, яка не знає рідної, ніколи не опанує іноземну мову.

У нинішні навчальні плани введено предмети, доцільність яких сумнівна. Увівши предмети на кшталт філософії чи естетики, викроївши на них години в навчальному плані, чиновники від освіти забули про найважливіший предмет, без якого вивчення інших неможливе. Та й про доцільність філософії в школі можна дискутувати.

Насторожує становище предметів українська мова й іноземна мова у профільній школі (див. табл. 1 і табл. 2).

Проаналізувавши ці таблиці, зробимо невітні висновки. Виявляється, за логікою Міністерства освіти і науки України, майбутнім математикам, економістам, історикам, технікам, спортсменам слід досконало знати іноземну мову, державну — необов'язково (спортсменам вистачить однієї години української, основне, щоб іноземної достатньо — три години).

Спитали б міністерські чиновники вчителя, що він може встигнути за годину, як вмістити в неї величезний пласт української лінгвістики.

Про предмет українська література й говорити нічого. Сучасний учень за ту мізерну кількість годин не встигає не те що ознайомитися з багатством українського красного письменства, а й навіть запам'ятати імена визначних представників української літератури. Тому й можна натрапити в учнівських творах — і не найгірших учнів — вислови на кшталт: “Герой роману Г. Квітки-Основ'яненка “Перехресні стежки” — Чіпка”, “Григорій Сковорода й Тарас Шевченко жили поряд і дуже дружили”, “Тарас Шевченко листувався з Лесею Українкою й мріяв одружитися з нею” тощо.

Зрештою, українська мова й література почуваються у школі не господарями, а наймицками. І

Українська мова

Клас	1990 р.	2007 р.
5	5 год.	3,5 год.
6	3 год.	3 год.
7	4 год.	3 год.
8	2 год.	2 год.
9	2 год.	2 год.
10	1 год.	1 год.
11	1 год.	1 год.
12		2 год.
Усього	18 год.	17,5 год. – 2 год. (12 клас) = 15,5 год.

Українська література

Клас	1990 р.	2007 р.
5	3 год.	2 год.
6	3 год.	2 год.
7	2 год.	2 год.
8	2 год.	2 год.
9	4 год.	2 год.
10	4 год.	2 год.
11	3 год.	2 год.
12		2 год.
Усього	21 год.	16 год. – 2 год. (12 клас) = 14 год.

Українська мова й література разом: 39 год. (1990 р.); 33,5 год. (2007 р.) – 4 год. (12 клас) = 29,5 год. (2007 р.).

Іноземна мова

Клас	1990 р.	2007 р.
2–4	—	6 год. (по 2 год. на тиждень)
5	4 год.	3,5 год.
6	3 год.	3 год.
7	2 год.	3 год.
8	2 год.	2 год.
9	1 год.	2 год.
10	1 год.	2 год.
11	1 год.	2 год.
12		2 год.
Усього	14 год.	25,5 год. – 2 год. (12 клас) = 23,5 год.

причин такого становища багато. Серед них — програми, підручники тощо. Предмети українська мова й українська література потребують особливої уваги, адже кожна держава, яка себе поважає, визначає національні пріоритети, і серед них чільне місце посідає розвиток державної мови. Прикладів безліч, але чи допоможе це нашому державним діячам збагнути всю відповідальність, яка лежить перед ними, особливо в морально-духовному й національному аспектах?

Нині особливої уваги потребує вчитель української мови й літератури, який повинен отримувати додаткову доплату за свою працю, не зрозуміло, чому цього бояться можновладці. На особливий рівень

слід поставити літературну освіту не лише в школі, а й у ВНЗ, адже в них студенти негуманітарних спеціальностей вивчають лише ділову українську мову, а це якщо не трагедія, то величезна драма нашої науки й техніки.

На жаль, усе в нас звелось лише до зовнішнього незалежного оцінювання, добре, що хоч тут українській мові й літературі відведено особливе місце. Але виходить парадокс: години на вивчення цих предметів у школі скорочено, а без них випускник не може нікуди вступити.

Отже, проблем багато, й розв'язувати їх слід якнайшвидше, бо може бути запізно. Нащадки не пробачать нам тих величезних помилок, які ми робимо сьогодні.

Таблиця 1

Українська мова в профільних класах

Клас	Природничоматематичний напрям	Суспільногуманітарний напрям	Економічний профіль	Історикофілологічний профіль	Профіль української філології	Профіль іноземної філології	Технологічний напрям	Художньоестетичний напрям	Спортивний напрям
10	1	2	1	2	4	2	1	2	1
11	1	2	1	2	4	2	1	2	1
12	2	2	2	2	4	2	2	2	2

Таблиця 2

Іноземна мова в профільних класах

Клас	Природничоматематичний напрям	Суспільногуманітарний напрям	Економічний профіль	Історикофілологічний профіль	Профіль української філології	Профіль іноземної філології	Технологічний напрям	Художньоестетичний напрям	Спортивний напрям
10	2	2	2	4	2	7	2	2	3
11	2	2	2	4	2	7	2	2	3
12	2	2	2	5	3	8	2	2	3

А КНИЖКИ ВИХОДЯТЬ І ВИХОДИТИМУТЬ!

Олег ОЛЕКСЮК,
голова Херсонського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка

У Херсонській обласній науковій універсальній бібліотеці імені Олеса Гончара з ініціативи Херсонського обласного осередку “Молодої Просвіти” відбулася презентація нових українських видань Херсонської філії Видавничого центру “Просвіта”.

Зазначимо, що в ці кризові часи, коли Херсонщина залишається областю, де книговидавництво передбачено бюджетом регіону, коли триває адміністративний тиск владних структур, тобто практичне виштовхування на маргінес — вигнання з власного приміщення правління ХОО НСПУ, — дирекція ХФ ВЦ “Просвіта” вдається до неймовірного, залишаючись і надалі привабливим видавництвом у Таврії. Якщо торік різнографія видавництва досягла найбільших результатів, а саме 36 високоякісних книжкових видань побачило світ, то цього року 20 оригінальних видань порадували шанувальників красного письменства.

Третій випуск молодіжного альманаху “Вишиванка”, третій випуск молодіжного збірника інтимної лірики “Молода муза”, перші числа літературно-мистецьких альманахів “Три крапки” та “Літературний Херсон”, збірки віршів Олега Пустого “На життєвих хвилях” та збірки патріотичних пісень Олега Олексюка “Блокнот” побачили світ завдяки підтримці управління у справах сім'ї, молоді та спорту обласної державної адміністрації. До видання історично-мистецького збірника “Мазепа і Херсонщина” долучилися міжнародні партнери просвітян краю. Товариство Української Мови Чикаго (США) та Патріотична група збереження української спадщини (Канада) взяли участь у проекті Книга пам'яті жертв Голодомору 1932—33 років у Херсонській області. Він мав підтримку від Фондації імені Івана Багряного (США), Благодійного фонду “Спадщина” (США) та Товариства Української Мови Чикаго. Дирекція видавництва склала шану всім жертводавцям і висловила сподівання на подальшу співпрацю.

Ювілейна збірка “Експромтів з усмішкою” Миколи Братана, двотомник Миколи Каляки “Літературна лоція Херсонщини”, збірки поезій для малят Володимира Середи “У гостях у дідуся і бабусі” мають неабиякий попит, тож не даремно просвітяни Таврії вдалися і до видання однойменних аудіокниг та до відкриття в Інтернеті не лише сайту “Бібліотека “Просвіти” Херсонщини” а й порталу “Просвіта” Херсонщини”, де з книжками матиме змогу ознайомитися світове українство.

Вірші Василя Загороднюка, Вадима Лубчака, Катерини Кривко та Наталії Кудрявченко додали заходів творчої бентеги. Микола Каляка ознайомив присутніх учнів обласного ліцею журналістики, бібліотекарів та літераторів області не лише зі своїм унікальним двотомним довідником, а і з щорічним літературно-мистецьким альманахом “Елінг”, який він упорядковує й редагує. Додали наснаги і відгуки творчої молоді, яка готова працювати задля розвитку літературно-мистецької традиції краю й утвердження української мови.

ФУНДАТОР СВЯТОГО БРАТСТВА

Видатний діяч XVII ст. Петро Могила не був українцем за походженням, але його внесок в українську історію настільки вагомий, що ім'я його варте нашої безмежної вдячності.

Ірина КІРЖАЄВА,
головний спеціаліст Київського науково-методичного центру з охорони, реставрації й використання пам'яток історії, культури й заповідних територій

Могили належали до стародавніх молдавських родів. Петро Могила народився 21 грудня 1596 року в сім'ї молдавського господаря Симеона й угорської княжни Маргарет. 1607-го внаслідок боротьби за владу Симеон загинув. Після його смерті та захоплення 1612 р. Кантемиром Мурзою молдавсько-валахійських володінь княжна Маргарет разом із синами мусила за-

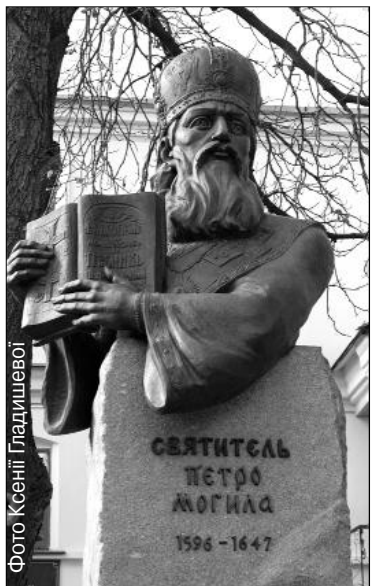

Фото Ксенії Гладішевої

лишити Молдову й переїхати на українські землі Посполитої, де їх прийняли родичі — князі Стефан Потоцький, Самуїл Корецький і Михайло Вишневецький.

Початкову освіту Петро Могила здобув у Львівській братській школі, де тоді ректором був український релігійний і культурний діяч Іов Борецький. Родина Могили дотримувалася православ'я і мала тісні зв'язки із Львівським братством, допомагаючи йому коштами й послугами у будівництві. Історики довели, що в роки навчання Петро Могила познайомився з уславленим у майбутньому гетьманом Зиновієм (Богданом) Хмельницьким, тоді учнем Львівської школи.

Щодо подальшої освіти П. Могили думки дослідників розходяться: одні вважають, що це Сорбонна або єзуїтський коледж Ла Флеш, інші — що це Польська академія в Замості.

Після повернення до Речі Посполитої він пішов на військову службу, брав участь у Цецьорській (1620 р.) та Хотинській (1621 р.) битвах. Під час останньої Могила познайомився з Петром Сагайдачним.

Духовне наставництво митрополита Іова Борецького ще за часів навчання Петра Могили у Львівській братській школі не могло не вплинути на формування світогляду й обрання подальшого служіння. 1625 року він прийняв чернечий постриг у Києво-Печерському монастирі під іменем Петра (світське ім'я святого досі невідоме).

Після смерті архимандрита Печерської лаври Захарія Копистенського 1628 року Петра Могили було обрано на цю посаду.

М. Костомаров так оцінював перші кроки Петра Могили: "Новий архимандрит зразу ж виявив свою діяльність на користь монастиря, завів нагляд над священнослужителями у селах лаврських маєтків, малограмотних наказав читати, а впертих і своєвольних піддавати покаранням; оновив церкву, не шкодував витрат на прикрашення пещер, підпорядкував лаврі Пустинно-Миколаївський монастир, заснував Голосіївську пустинь, побу-

дував за свій рахунок при лаврі богадільню для жебраків і задумав завести при Печерському монастирі вищу школу".

По смерті 1631 року Іова Борецького Петро Могила вступив до Київського братства і став "старшим братом і опікуном, і фундатором того святого братства, монастиря і школи". Так заповідав йому духовний наставник.

3 листопада 1632 р. став митрополитом Київським, Галицьким і всієї Русі. Діяльність митрополита Петра Могили була спрямована на посилення Української Православної Церкви й поступове здобуття нею автокефалії.

Після 40-річних утисків із часу прийняття унії П. Могила чималими зусиллями домігся відновлення прав Православної Церкви. Польський король Владислав IV видав диплом усім православним, який надавав право вільно відправляти Служби Божі, мати школи, семінарії, друкарні й шпитали, підтверджував привілеї попередніх королів, проголошував затвердження нових ієрархів та ін.

Петро Могила присвятив значну частину життя розвитку православного шкільництва й освіти в Україні. Перебуваючи на посаді архимандрита, він згуртував довкола себе освічених людей. Восени 1631 року на території Києво-Печерської лаври відкрив першу школу. Професорами й помічниками архимандрит запросив зі Львова Ісайю Трофимовича-Козловського й Сильвестра Косова. Перший став ректором, другий — префектом Лаврської школи. Викладання у Лаврській школі вели латинською й польською мовами, школа працювала за зразком провідних шкіл того часу — єзуїтських колегій. Усього в ній навчалось понад сто учнів.

Петро Могила добре усвідомлював значення освіти в розвитку суспільства і прагнув заснувати в Києві такі школи, які відповідали б потребам часу й не поступалися європейським навчальним закладам. Ще задовго до відкриття школи, турбуючись про досвідчених викладачів, Петро Могила добивав здібних молодих людей і за-

Фото Ксенії Гладішевої

Церква Спаса на Берестові

власні кошти відряджав їх за кордон на навчання.

Супротивники Могили вбачали у Лаврській школі конкурента Київської братської школи. Братство й козацтво порушили питання про об'єднання Київської братської та Лаврської шкіл. Петро Могила погодився на це за умови, що буде охоронцем й опікуном об'єднаного закладу.

Лаврську школу, об'єднану 1632 року з братською, згодом було перетворено на Києво-Могилянську колегію. Це перша вища православна школа у Східній Європі. Колегію організовано за зразками єзуїтських навчальних закладів. Студенти вивчали тут три мови: грецьку, латину і церковнослов'янську, студіювали богослов'я й світські науки. Для забезпечення високого рівня навчання Могила на власні кошти навчав у зарубіжних університетах майбутніх професорів, серед них — славетного Інокентія Гізеля. Тут формувалася церковна й культурна еліта тогочасної України.

Ще 1631 року Петро Могила закла одну з перших мурованих будівель Києво-Могилянської колегіуму — трапезну. На першому ярусі будівлі були розташовані трапезна і класи з церквою святих мучеників Бориса і Гліба; на другому — бібліотека і Благовіщенська церква. На той час саме Борисоглібську церкву називали конгрегацій-

ною, бо в ній збиралася на молитви конгрегація студентів.

На утримання колегії й Богоявленського Братського монастиря Могила відписав дві лаврські волості й подарував власне село Позняківку, надавав грошову допомогу колегії й учителям та учням. З огляду на швидке зростання кількості учнів 1634 року відкрито філію колегії у Вінниці, яку пізніше перенесли до Гошів на Волині, а 1636 року Петро Могила заснував колегію в Кременці. З іменем Петра Могили пов'язане розгортання православної системи вищої й середньої освіти в Україні, яка копіювала католицькі школи, намагаючись конкурувати з ними.

За грамотою короля Владислава IV, Могилі віддано Києво-Софійську церкву, доти уніатську, утримувалася за ним і Києво-Печерська архимандрія, було доручено нагляд за Пустинно-Микільським монастирем. На момент сходження Петра Могили на архимандритську, а невдовзі й митрополитську посади деякі київські церкви потребували ремонтів.

Багато уваги приділив він оновленню Лаврських пещер, що завжди привертали до монастиря силу-силенну прочан. Архимандрит розширив і прикрасив пещерну церкву, спорудив для святих мощей нові гробниці, над кожною з них встановив написи. Він оновив Успенську церкву в своїй обителі, прибудував до неї дві каплички і встановив ще чотири бані.

Петрові Могилі належить заснування 1631 року Голосіївської пустині, що була власністю Києво-Печерського монастиря. У невеликій дерев'яній церкві св. великомученика Іоана Сочавського зберігалась перевезена з Молдови частина мощей цього святого.

Надзвичайну увагу приділяв митрополит християнській спадщині Стародавньої Русі, особливо пам'яткам, пов'язаним з ім'ям Володимира Великого. Він наказав розчистити з-під нашарувань землі залишки Десятинної церкви, під руїнами якої було віднайдено мощі святого рівноапостольного князя Володимира Великого. За його ініціативою у південно-західному куті стародавньої будівлі спорудили невелику церкву, використавши частину давніх стін. Ця новозбудована церква була присвячена св. Миколаєві.

1634 року розпочалося відновлення занедбаного Софійського собору, яке тривало десять років. Ці роботи виконав італійський архітектор Октавіан Манчіні, який перебував на службі в київського митрополита.

Петро Могила власним коштом відновив і стару церкву Спаса на Берестові (1640—1643 рр.), де до вцілілої частини прибудували апсиду з готичним перекриттям і цікавим розписом (1644 р.), який виконали грецькі майстри в стилі грецького іконопису XVII ст. В одній із компози-

цій вміщено портрет П. Могили.

У 1640-х рр. митрополит відновив стародавню церкву св. Василя. Відтоді вона отримала назву Трьохсвятительська.

1637 року Видубицький монастир забрано в уніатів і повернуто православної митрополії. Власним коштом Петро Могила відреставрував Михайлівську церкву цього монастиря.

У Лаврі працювала друкарня, що постачала книжками всю Україну й Білорусь. Час Петра Могили був для друкарні добою розквіту. Під керівництвом Могили упорядковано богослужбову літературу. За вимогою митрополита книжки перед надходженням до друку зіставляли з грецькими оригіналами, бо за період книговидання в них вкралися неточності. 1629 року Петро Могила видав відредатований "Службеник", і священнослужителі вперше одержали посібник для здійснення літургій. 1646 року, перед самою смертю митрополита, вийшов "Анфологон, або Требник" — найдокладніший збірник богослужінь, відомий як "Требник Петра Могили". Це головний вистражданий твір святого. Він став не лише посібником для відправлення треб, а й набув значення наукової книги для духовенства. Під керівництвом Петра Могили було складено перший православний Катехізис. Митрополит залишив майже 20 творів церковно-теологічного, полемічного, просвітницького, філософського й моралізатурського характеру.

За кілька днів до смерті митрополит склав духовний заповіт, оголошуючи Києво-Братську колегію першою спадкоємицею свого майна. Йй він заповів 81 тис. злотих, усе нерухоме майно, коштовності й бібліотеку. На той час Петро Могила мав одну з найбагатших бібліотек. У ній були твори Сенеки, Горація, Цезаря, Цицерона, Мак'явеллі, трактати Авіценни та ін. Із богословською літературою сусідували польські хроніки, російські літописи, документальні збірники, хронографи. До бібліотеки належали книжки, які свого часу заповів Могилі Іов Борецький.

Помер Петро Могила 1 (14 січня) 1647-го, коли йому виповнилося лише 50. Митрополитом він прослужив лише 14 років. 9 (19) березня 1647-го тіло покійного, згідно з його волею, перенесли й поклали у Великій церкві Києво-Печерської лаври.

1996 року, до 400-річчя від народження, Петра Могили канонізували в Українській Православній Церкві всіх конфесій, а також 15 автокефальних Церков Вселенської Церкви (лише Російська Православна Церква канонізувала його як місцевощанованого святого, тобто святого, якого шанують лише на певній території).

Пам'ять святого Петра Могили Православна Церква вшановує 1 (14) січня.

Фото Ксенії Гладішевої

Старий навчальний корпус Києво-Могилянської академії. 1703—1740 рр.

ЮНИМ КАДЕТАМ КИЇВСЬКОГО ЛІЦЕЮ-ІНТЕРНАТУ № 23 ВРУЧИЛИ ПОГОНИ

Віталій САЗОНОВ, генеральний директор Фонду відродження кадетських корпусів в Україні

Віднедавна не можна не помітити переїняти українського суспільства моральності і майбутнім дітей. Дедалі розгортається дискусія про нову еліту, яка формуватиметься не за “телефонним” правом, не за “знайомством”, а буде вихована на ідеалах, святинях та історичних національних цінностях.

Кадетська система заслуговує на особливу увагу. Вона неодноразово довела свою спроможність у патріотичному вихованні юнаків. Тим більш, що нині лишається актуальним не тільки отримання молодими людьми знань і навичок, потрібних у сучасному глобалізованому світі, а й виховання культурної, шляхетної, ерудованої людини, зрілої у судженнях і вчинках, турботливого сім'янина.

У нинішній ситуації тотального бюджетного недофінансування системи освіти складно осилити це надважливе завдання державного будівництва України без соціально відповідального бізнесу. Саме для відродження кадетських корпусів з адаптованою до сучасних умов системою кадетської освіти і виховання — створено благодійний Фонд відродження кадетських корпусів в Україні.

Фонд здійснює діяльність у співпраці зі спеціалізованими ліцеями з посиленою військовою і фізичною підготовкою, Міністерством освіти і науки та Міністерством оборони України. Кадетські традиції, збережені й продовжені у Київському, Полтавському, Сумському, Одеському кадетських корпусах, будуть розвинуті у комплексному навчанні й вихованні у юнаків чеснот, необхідних для життя і служіння в інтересах українського народу, прищепленні їм взаємної відповідальності й допомоги, загальнолюдських цінностей, патріотизму, відданості Батьківщині, усвідомлення благодаті держави як найвищою.

На початку цього навчального року першим етапом у відтворенні Київського кадетського корпусу стало відкриття кадетського класу на базі київського ліцею-інтернату № 23 за підтримки Фонду відродження кадетських корпусів в Україні. Ініціатива педагогічного колективу, бажан-

ня батьків і дітей щодо роздільного навчання юнаків та дівчат 7 класу знайшли підтримку в Головному управлінні освіти і науки КМДА, управлінні освіти Шевченківської РДА.

4 грудня, напередодні Дня Збройних сил України, в ліцеї-інтернаті відбулося урочисте вручення погонів вихованцям цього кадетського класу. У рамках заходу пройшла презентація благодійного Фонду відродження кадетських корпусів в Україні: засновники ознайомили журналістів із його основними програмами, зокрема, про доречність роздільного виховання і відтворення кадетської системи освіти для сучасної України.

Крім того, журналісти і почесні гості мали можливість ознайомитися з умовами проживання кадетів в одному зі спальних корпусів ліцею-інтернату, оснащеному зусиллями Фонду.

Привітали учнів 7 класу з посвятою у кадети прийшли їхні батьки, друзі, почесні гості: голова Шевченківської районної у м. Києві адміністрації Віктор Пилипишин, начальник Київського військового ліцею ім. І. Богуна Ігор Тхоржевський, засновник і голова Наглядової ради Фонду відродження кадетських корпусів в Україні Роман Сазонов, директор Інституту геронтології АМН України, академік Владислав Безруков, голова правління мотоциклетного заводу (шефа ліцею-інтернату № 23), депутат Київради Ігор Куташев та інші.

Одягати погони на плечі кадетів довірили вихованцям Київського військового ліцею ім. І. Богуна. Після цього кадети виголосили урочисту обіцянку бути вірними кадетським традиціям, загартовувати силу і волю, навчатися, трудитися, любити Батьківщину, поважати старших і турбуватися про молодших, бути прикладом у навчанні й поведінці, шанувати традиції українського народу, служити йому самовіддано і чесно.

Особлива атмосфера була у святковій залі під час молебню й освячення цієї справи отцем В'ячеславом (Липатовим),

настоятелем церкви Св. Олександра Невського, у минулому — випускника Київського Суворовського військового училища. Разом із благословенням отець В'ячеслав подарував кадетам ікону Спасу Нерукотворного.

Директор ліцею-інтернату № 23 Наталія Головіхіна відзначила вагомий внесок Фонду відродження кадетських корпусів в Україні у створення класу, забезпечення вихованців спеціальною кадетською формою, виконання ремонтних робіт і оснащення спальних приміщень, методичну і кадрову допомогу. Наталія Михайлівна представила Романа і Віталія Сазонових не лише як засновників Фонду, а й як людей, що реальними справами долучаються до патріотичного виховання в Україні.

Роман Сазонов привітав кадетів від імені Фонду і членів його Наглядової ради — голови Українського фонду культури, Героя України Бориса Олійника, ректора Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова Віктора Андрущенко, народного артиста України Богдана Ступки, першого космонавта незалежної України, Героя України Леоніда Каденюка та інших.

Урочистості завершилися концертною програмою студентів Київського інституту музики ім. Р. Глієра, духовий оркестр якого супроводжував увесь святковий захід. Та попереду в його організаторів і учасників — копітка робота з утвердження патріотичного виховання підрастаючого покоління.

«РЕВОЛЮЦІЯ ДУХУ»: П'ЯТЬ РОКІВ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ

Христина РЗАЄВА, Євген БІЛИК, студенти Національного університету “Києво-Могилянська академія”

У грудні в Музеї української звитяги, розташованому в Святодухівській церкві Національного університету “Києво-Могилянська академія”, було урочисто відкрито виставку “Революція духу. 5 років”, присвячену п'ятиріччю помаранчевої революції. Зрозуміло, що наприкінці листопада “помаранчеві події” стають інфоприводом для ЗМІ. Водночас переносимось у віртуальну реальність — час національного єднання. Проте історія потребує не лише згадування та тиражування, а й фахового осмислення.

Ця виставка проходить у циклі традиційних заходів, які організовує НаУКМА, орієнтованих на збереження історичної пам'яті українського народу й поширення сучасних європейських норм у нашому суспільстві. Як відомо, п'ять років тому Києво-Могилянська академія перебувала в епіцентрі політичних подій. Весь колектив навчального закладу — студенти, викладачі, працівники адміністрації під керівництвом почесного президента В'ячеслава Брюховецького приєдналися до всенародної акції і вийшли на Майдан.

До 8 грудня, коли результати нечесних виборів було скасовано, могилянці брали активну участь у революції: проводили акції протесту, інформували закордонних партнерів про події в нашій країні, закликали інші ВНЗ й усіх свідомих українців приєднатися до боротьби. Сам процес боротьби, безсумнівно, перетворився на символ національного єднання. Але, як наголошували на виставці випускники академії, які п'ять років тому брали участь у помаранчевій революції, всі їхні дії мали мирне спрямування, жоден із них не компрометував свого навчального закладу участю у сумнівних акціях. Це був організований свідомий виступ на захист прав власного народу.

Києво-Могилянська академія має багату історію, пов'язану зі здобуттям державності, розвитком свободи й утвердженням національної демократії. Святодухівську церкву, в якій відбувається виставка, збудував гетьман Іван Мазепа, випускник давньої академії. І символічно, що саме тут було відкрито цю виставку. Нині можна сказати, що самодискредитація осіб, які прийшли до влади в результаті подій Майдану, підкреслює, що помаранчева революція — це здобуток звичайних українців, нас із вами, які не зрадили ідеалів єдності й історичної відповідальності.

Революція принесла важливі досягнення, як зазначив президент НаУКМА Сергій Квіт, реальну політичну конкуренцію й свободу слова. Для України це значний крок вперед, у напрямі до формування європейської спільноти.

Ми запитали Сергія Мироновича про створення цієї виставки та внесок Академії у помаранчеві події. Президент НаУКМА прокоментував:

— Ця виставка на часі, бо висвітлює важливу частину недавньої історії відродженої Києво-Могилянської академії, й вона показує, хто ми. Тобто роль НаУКМА в помаранчевій революції підкреслює, що наша академія і 400 років тому, і зараз відіграє велику роль не лише в освіті чи науці, а й загалом у житті українського народу.

Справді, в експозиції виставки багато цікавих експонатів, кожен з яких — носій духу тих подій: плакати, лозунги, фото, документи тощо. Усе це, просякнуте емоціями й сподіваннями, містить яскраві спогади про ті події.

Детальніше про концепцію цього проекту, його актуальність і внесок могилянців у революцію нам розповіла директор Музею української звитяги Тетяна Люта, доцент кафедри історії НаУКМА: “В експозиції — справжні артефакти Майдану. Виставка триватиме місяць.

Помаранчева революція — історична подія особливого ґатунку. Як відомо, традиційна революція передбачає кров, а в нашій революції маємо інше, що історики й політологи ще повинні з'ясувати. Сподіваюся, нам вдалося передати дух помаранчевих подій.

— **Як Ви оцінюєте внесок могилянців у революцію?**

— Могилянці її розпочали, вони й завершили. Києво-Могилянська академія залишається флагманом не лише науково-освітнього, а й суспільно-політичного життя в Україні”.

Погодьмося із тезою пані Тетяни: ми маємо певні здобутки на важкому шляху розбудови державності й становлення національної демократії. Але це — лише фундамент, на якому важливо зводити майбутнє України, втілюючи здобутий досвід.

КОМУ ВІН ЗАВАЖАВ, ЦЕЙ КРАСЕНЬ-КЛЕН?

Марія ВОЙТОВЕЦЬКА, м. Київ

Нещодавно пощастило побачити у Будинку вчених восьмивильний фільм — дипломну роботу Андрія Марченка. Па-

дає один кленовий листочок, другий... Але не з дерева, а самі по собі, бо дерева вже нема. Немає велетня, красеня-клена, що стояв на Золоторітській вулиці, — зрубали. Андрій зняв спилування такого могутнього дерева на відеоплівку, задокументував, показав, так би мовити, безсторонньо, об'єктивно, наче і не приймаючи чийсь бік — та тільки здається... Кому він заважав, цей клен? Тільки якомусь багачеві, що вирішив тут будувати нову багатопверхівку. Людям, які живуть поруч, він служив, був розрадою їхнього життя. Що може бути яскравіше, величніше й життєствердніше, як клен восени! Люди зупинялися, проходячи повз, дивилися сумними очима, нічого не розуміючи, навіть це і кому потрібно — щоб падали гілки, великі віти,

потім стовбур? Усе це показано у фільмі дуже стримано, не кричуще — це вже ознака смаку, почуття міри.

А знаєте, як названо фільм? “Страта” — все зрозуміло й не потребує пояснень. Сумно дивиться кішечка з вікна, виглядає схвилювана молода мама з немовлям на руках. А мінорна музика композитора Володимира Губи, що супроводжує фільм, створює особливий настрій. У фільмі, де немає жодного слова, музика — теж дійова особа. Спасибі тобі, Андрію, за небайдужість, за причетність до такої важливої справи у Києві — захист нашого міста від варварів XXI століття. Дуже прикро, що за півтора року, відколи фільм було захищено на державному іспиті в Інституті екранних мистецтв КНУТКТ ім. І. Карпенка-Карого, його не показали на телебаченні. Він знайшов би одностумців і відгук у серцях киян, на очах яких страчують дерева, руйнують будинки, аби звести мало кому потрібні монстри.

Цю стрічку високо оцінили закордонні фахівці. Як найкращий студентський фільм у травні

Андрій Марченко

цього року він завоював головний приз серед 37 студентських робіт із 30 країн Європи та СНД на VII Міжнародному алматинському фестивалі (Казахстан). А ми цієї стрічки й досі не побачили б, якби нам не показав її автор — Андрій Марченко. Прем'єра відбулася у Будинку вчених. Як хочеться вдалого, широго творчого шляху й українському молодому кіно, й Тобі, Андрію, як його частинці. Плідних років праці на благо України!

Марія ХІТЬКО,
м. Ківерці, Волинська обл.

ЙОГО ВЕЛИЧНІСТЬ ВИПАДОК

Народився Олег у сім'ї художника-волинця Віталія і вчительки-москвички Валентини. А доля звела українця і росіянку в Москву — Віталій відбував там строкову військову службу. Там і побралися. По закінченні служби молоде подружжя переїхало на Волинь, у Ківерці, до батьків чоловіка. Тут і народилися їхні синочки: Ігор і Олег. Працювали ж Віталій і Валентина в Луцьку, куди у школу, п'яту міську, пішли вчитися діти. Шестирічним, завдячуючи випадку, Олег почав займатися бальними танцями.

— Родичі мріяли, щоб їхня донька навчалася мистецтва танцю, — згадує Валентина Олександрівна. — Але через те, що дівчаток, охочих до хореографії, завжди більше, ніж хлопчиків, неодмінною умовою відбіркової комісії було діток приводити на огляд попарно. Тож довелося вмовити Олега підтримати двоюрідну сестричку-ровесницю. Однак яким було здивування і моє, і родичів, що перемішувалося з їхнім розчаруванням, коли поважна комісія одразу ж зарахувала мого сина й відмовила дівчинці.

Основи танцю Олег почав засвоювати у студії бального танцю Луцького палацу піонерів під керівництвом талановитих учителів Ігоря й Олени Никонів. Саме вони помітили у хлопчиків виняткові хореографічні здібності й запропонували батькам віддати Олега на навчання до столичного хореографічного училища. Звичайно, батьки вагалися, адже синів було лише 9 років...

Першим вирішив віддати сина в хореографічне батько. Він, професійний художник, не міг не помітити в синові неабияких здібностей і до образотворчого мистецтва (забігаючи наперед, зауважу, що Олег у вільну хвилину малює). Так, успішно пройшовши відбіркового конкурсу (обирати було з кого — дві тисячі претендентів на 25 місць, серед яких і діти знаменитостей, замощених і впливових осіб) до Київського державного хореографічного училища, Олег Климюк став його учнем. Тепер уже можемо зазна-

МИСТЕЦТВО БЕЗ КОРДОНІВ

Моя розповідь — про нашого земляка, ківерчанина, колишнього соліста балету Національного театру опери та балету імені Т. Г. Шевченка Олега КЛИМЮКА. Уже десять років Олег Віталійович працює солістом балету Дрезденського Національного театру опери і балету.

Він виступає на найвідоміших сценах світу, йому аплодує найменітша публіка. Але ж не шкодували оплесків талановитому танцівникові й вітчизняні глядачі. Що ж змусило молодшу людину шукати щастя “по світах”, та чи насправді віднайшов він його, спробувала довідатись під час зустрічі із зіркою українського (нехай і засяла вона на європейському небосхилі) балету.

“НА ЗАДВІРКАХ” НЕ ЗАСИДЖУВАВСЯ

Після закінчення училища, 1994 року, Олег запросили до Національного театру опери і балету, в балетну трупу якого потрапило із двадцяти п'яти випускників лише троє. Стосунки і з колективом, і з керівництвом склалися чудові: “Я ще застав той період, коли дотримувалися чіткої субординації, — згадує Олег Віталійович. — Молодь поводитися шанобливо. І доки ти не виявив себе в роботі, то й, відповідно, вирішальною права голосу не мав”.

До цих слів додаю: у балетній трупі театру було 300 танцівників! Були й такі, які майже не виходили на сцену. Тож, мабуть, неважко здогадатися, скільки потрібно було працювати над собою, щоб тебе помітили. Олег “на задвірках” не засиджувався. Талановитого хлопця відразу помітив головний хореограф театру Анатолій Шекера, фахівець дуже вимогливий, і включив до участі у спектаклі “Спартак” у власній постановці. Після прем'єри підійшов до Олега і спитав: “Станцюєш Спартака?”

Так уже через два роки юнак став солістом балету театру, сольний дебют його відбувся в “Лускунчику”.

Спогади про театр в Олега найкращі, він ніколи ні з ким не конфліктував. Йому подобалося творити незабутні сценічні образи. “Ця професія захоплює, — розмірковує митець, — бо надає можливість прожити не лише власне життя, а й долю героїв. Тут не може бути фальші, підробки — це одразу помітить глядач. Цілком відтворити образ вдається лише тоді, коли пропустиш його кризу власну душу, власним розумом усвідомиш усю повноту почуттів героя. Балет — це не просто набір фізичних вправ, а гармонія розуму, душі й тіла”.

Проте сімейні проблеми, безгрошів'я, хвороба доньки змусили

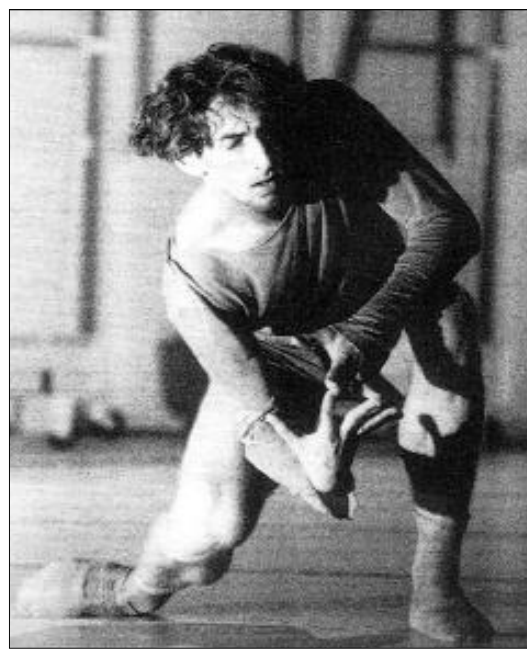

Олег Климюк з донькою

Олега Климюка шукати додатково-го заробітку, не пов'язаного з мистецтвом: удень працював у театрі, а вночі — на таксі на подарованих татом “Жигулях”. А вже тоді, наприкінці 90-х, зарплата соліста балету національного театру становила 10 доларів, та ще й тих не виплачували вчасно. Змушений був шукати виходу зі складного становища. Через матеріальну скруту, а надто хворобу доньки, зарадити якій не могла вітчизняна медицина, Олег прийняв пропозицію німецького театру і став працювати в Німеччині: “Коли підписав контракт на два роки і прочитав суму заробітку, то здалося, що стану мільйонером. Однак дійсність була не настільки райдужна, але забезпечувала пристойне життя, дала змогу позбутися недуги донечки Марійки і, головне, я зміг присвятити себе мистецтву, не відволікаючись на другорядне — заробляння копійок”.

НА ЩО СПОДІВАТИСЯ ПО ТОЙ БІК КОРДОНУ? НА ВИЗНАННЯ ЧИ ЗНЕВАГУ?

Про свої мистецтва по “закордонах” Олег Віталійович розповідає не вельми охоче, але це може кожен уявити сам: передусім не знаєш мови, не маєш де жити,

жодного родича чи знайомого, не маєш чим сплатити послуги перекладача. Але найбільш болюче було тоді, коли відчував неприємне ставлення до себе окремих людей лише через те, що ти “росіянин”. І сприймали однаково: й українців, і білорусів, і росіян. Тож скрізь доводилося покладатися тільки на себе. Самотужки вчив мову, занотовував окремі фрази, заучуючи слова. За допомогою завчених фраз спілкувався по телефону, шукаючи квартири, майже не розуміючи, що відповідають. Тепер сам дивується, що пошук

го, що через мовчання йому мовчальною мовою писати майже через рік.

Працювати було дуже цікаво: тут відкривав для себе, вихованця школи класичного балету, новий напрям у танці — сучасний балет. Доводилось переучуватися наново, отже, надзвичайно багато працювати. Завдячуючи, мабуть, величезній силі волі й таланту, йому вдалося опанувати цю складну науку. Він продовжував творити високо, перевтілюючись у нові сценічні образи.

“Коли бачу, буваючи в Німеччині, яскраві афіші з портретом мого сина, — розповідає Валентина Олександрівна, — і спостерігаю, як на них привітно реагують люди, впізнають його, то на очі навертаються сльози”.

Його дуже тепло вітала публіка в місті Ульм, де Олег починав роботу, і в Дрездені, де працював пізніше, та й майже в усьому світі, де гастролює.

“Мабуть на Землі немає куточка, де не бував, — розповідає Олег Віталійович. — Щойно повернувся з відпустки, наш театр вирушає на гастролі до Японії. У Токіо даватиму майстер-клас для молодих танцівників”.

Після завершення першого контракту в Ульмі Олегові запропонували спробувати себе в Національному театрі опери та балету Дрездена директор балету, українець за походженням Володимир Дерев'яно. Пропозиція була дуже цікава вже тим, що давала змогу жити й працювати в своєрідній мистецькій столиці Німеччини, яку порівнюють з італійською Венецією. Крім того, відкривала можливість подальшого творчого вдосконалення. Однак щоб отримати цей контракт, Олегові Климюку довелося позмагатися у професіоналізм з чотирмастами претендентами. І вже через три місяці Володимир Дерев'яно запропонував йому сольну роль.

А ЩО ТАМ, ЗА ЛАШТУНКАМИ?

На земляк створив багато сценічних образів, отже, прожив на театральних підмостках багато життів, яскравих і видовищних. Тож цікавлюся у співрозмовника, чи важко перевтілюватися на сцені в образ героя, щоразу нового.

— Насправді це надзвичайно важка праця. Для артиста балету передусім фізична. А ще важливо, окрім таланту, мати величезну силу волі, щоб протистояти труднощам, зуміти не зламатися духовно і боротися від “зіркової хвороби”. Не кожен здатний витримати фізичний біль, пов'язаний з величезною кількістю травм під час репетицій, які нерідко закінчуються трагічно.

— Чи збираєтесь повернутися в Україну?

— Найближчим часом — ні. Не тому, що не люблю свою країну, навпаки: я й досі громадянин України, хоч за десять років була можливість змінити громадянство. Інколи прокидаюся посеред ночі від того, що хочеться опинитися вдома. Але мені боляче спостерігати, як руйнують і розкрадають країну, а люди працюють не на її розквіт, а на вибори, тобто Україна живе від виборів до виборів. Так не повинно бути.

Світогляд, методи управління нинішніх чиновників не відрізняються від колишніх радянських. За десять років тут майже нічого не змінилося. Як високе мистецтво було на маргінесі, так залишається й нині. І це дуже прикро, адже, наприклад, українську школу класичного танцю шанують не лише в Європі, її учні виступають на сценах усього світу. Однак держава розвитку мистецтва в самій Україні не приділяє уваги. А світ довкола змінюється.

● НА ЗДОБУТТЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ

Тетяна ДІГАЙ,
м. Тернопіль

ПОВЕРНЕННЯ НЕПОКАЯНОГО ІКАРА

Творчий доробок поета Ярослава Павуляка не надто великий: збірки поезій “Блудний лебідь” (1993), “Могили на конях” (1999) і та, про яку йдеться. “Однак суть, зрештою, не в тому, — пише про Павуляка-поета літературознавець Петро Сорока. — Досить прочитати будь-яку ліричну мініатюру чи більший за обсягом твір, аби відчувти, що це справжня поезія. Поетів такого рівня в Україні одиниці”.

Життя уродженця Тернопільщини Ярослава Павуляка круто змінилося після подій ночі 1 травня 1969 року, коли він, недавній випускник відділу кераміки Львівського училища прикладного мистецтва ім. І. Труша, встановив у рідному селі Настасові пам’ятник Тарасові Шевченку. Відтоді потрапив під пильну увагу відповідних органів. Після численних митарств 1978 року виїхав у Чехословаччину. Із 1991-го живе в Тернополі, працює завідувачем історико-меморіального музею політичних в’язнів.

В основі поетично-філософської системи Ярослава Павуляка — образ-символ як найефективніший засіб пізнання світу, як культурний код часу і простору. Поетові вдалося сказати власне слово. Зосередженість, “самособоюнаповнення” (за В. Стусом) цієї на диво сугестивної поезії сприймаєш як питомо власні настрої, переживання, відчуття. Образи-конструкції тяжіють до складної метафорики: “І живу, усміхаюсь до себе / в круговерті бездомних птиць, / на пергаменті мого неба — / ієрогліфи блискавиць (...)

Флейти дощу / Застрагли у землю. / Блакитноокі / Коні / Побігли, / Побігли / Дивитись. / Білі флейти дощу / На конях”.

Ресурс відчуття художньої правди, проникливі інтонації авторського голосу: ці вірші водночас і сповідь, і проповідь: “Ми помираєм самотужки / Без похоронної краси, / Хай наші душі,

наче юшку, / Розхлебтують бездомні пси.

Знайдуть мене, чи сам я віднайдуся, / І не ридаю, не тремчу, не сплю — / Вслухаюся в пророцтво землетрусу, / Зануривши обличчя у рілля”.

Безсумнівна оригінальність художнього світобачення, відсутність набору штампованих фраз і псевдопатріотичної риторики принципово відрізняє поезію Ярослава Павуляка від заангажованої продукції більшості поетів-сучасників. Ці вірші — вислови вільної особистості, не зв’язаної жодними канонізованими умовами: “В роті людини / вулкан зашнурований. / Дбайливо справовані крила / виснуть у шафі / на цвяшку / Стебла мовчання / Від підлоги до піднебіння”. Досвід спонукає поета до відвертих інвектив, він нервується від того, що відбувається в Україні: “Але політика божевільна. / Й інколи хочеться поласувати / Людьми / І кров’ю / Запиту”.

Ми так привикли до корита, / Ми так вилизуємо дно, / Що проковтнули б з апетитом / Яке завгодно знамено”. Але це не модна нині патетика: поет не уявляє себе поза Україною, для нього Україна була, є і буде з ним:

Я — племін твій,
а ти мій крає,

Не почуваймося сирцями,
Якщо злякаюсь — покарай
Всіма найважчими дощами.

Я твій боржник.
Не в тому суть.

Є щось дорожче мого краму.
Якщо зневірився — забудь
Всіма грядущими синами.

Поет Ярослав Павуляк постає як митець вибухової експресії. Досвід несвідомого вираження духу — фантазмагорія, фатаморганні галюцинації — допомагає йому проникнути по той бік свідо-

мости, осягнути нескінченне і досі не знане. Прийоми, якими поет досягає цих ефектів, традиційно сюрреалістичні: містика, елементи фантастики, спотворене людське тіло — такий собі театр абсурду: “Лежить обличчя на асфальті... Я підійшов, а біля нього / Світвся вирваний язик”.

Поет творить на перехресті стилів: бінарність самоідентифікації у реальності, психічний анахізм, звільнення від контролю розуму, спонтанність вислову та інтуїтивізм органічно поєднують непоєднані стилізові манери: химерний гротеск (“Так живу, щоб колись навесні / Заспівали могили на конях (...)) Пливе по воді кріла, мов айсберг. / Зі споду її перелигають / риби, / водорості”), чистий ліризм (“Знайду мене з янтарними очима / Не витязем на карому коні — / Лежати на плечах / плечима / До неба, а душею до стерні”), суміщення сну і реальності, уявні й нелогічні сполучення предметів (“Ось місце / нашого поцілунку. / Ми спекли його / між вустами / і поклали в пташине гніздо. / Потім ввійшли у стовбур, / обмоталися корою / і від вітру хитались / вкупі / з деревом, / гніздом, / поцілунком”).

Поет звертається до народно-фольклорних мотивів (зокрема, лемківської образної культури), використовує мовні засоби: діалектизми, зменшувально-пестливу лексику. Цікаві вірші-тавтограми (“Дорікать дощам даремно”, “Село сувоєм сну сповите”), вірші-замовляння, де наявні елементи чаклунства (“Булатна / біла булава / болить у тілі. / Бували / біля берегів / букети білі”), анімістичне вірування про переселення людської душі в рослинний світ: “Пам’ятаю те місце, / де камінь підстрибує вгору, / мов іскри, / де листя таке дитяче, / де сміється воно і плаче, / де до тіла / земля впритул — / там / зацвіту”, сподівані моменти ірраціональної ніжності, що неможливо збагнути розумом (“Ми не знали, що є прощання”, “Був тихий день. Безвітре літо”, “Одягни-но біле, біле”, “Блукає потяг по Карпатах”).

Окрім віршів, збірка містить поеми “Блудний лебідь”, “Реквієм”, “Підшоша” та “Скрипаль і балада про нього”. Ці твори мають примхливу композицію, оригінальний строфічний малюнок і демонструють право поета на зухвалий експеримент. Романтична піднесеність у поєднанні з елементами фантастики, сюжет, психологічні паралелізми, символіка, гіперболізація і віра в магічну дію слова справляють сильне емоційне враження.

Творчість Ярослава Павуляка переживає нову хвилю визнання. Він не комерційний автор, але є багато читачів, захоплених його творчістю, бо відчувають духовну спорідненість із поетом, адже він не фальшиво, не грається навіть сам із собою, зосереджений на внутрішньому, а не на суєтному зовнішньому. Слово шанованого поета “екологічно чисте” і байдуже до влади й агресії, воно спонукає до відвертих відповідей, яких ще ніхто, нікому і ніколи не давав. Це приваблює найбільше і, на мою думку, психологічно змінює дуже суттєве, адже кожна людина, яка прочитає ці вірші, зрозуміє щось важливе про себе і власне призначення, відчує свідомий потяг до повноцінного існування.

● ЩОЙНО З ДРУКУ

РІК СТЕПАНА БАНДЕРИ

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ’ЄДНАННЯ “СВОБОДА” ЗАПРОШУЄ НА ПРЕЗЕНТАЦІЮ КНИЖКИ ІРИНИ ФАРІОН “СТЕПАН БАНДЕРА — ПРАКТИК, ТЕОРЕТИК, МІСТИК НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО РУХУ”.

Степан Бандера більш відомий як націонал-революційний діяч, але про його світогляд українці знають мало. Саме аналізу його світогляду і присвячена книжка кандидата філологічних наук, доцента Львівської політехніки, члена Політради ВО “Свобода” Ірини Фаріон.

Захід відбудеться 26 грудня 2009 року о 17 год. в актовій залі будинку Спілки архітекторів України за адресою: м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 7 (поряд із Майданом Незалежності).

«КОПИТЕНТНІ» В НАШОМУ ЖИТТІ

Олександр ВОЛОЩУК,

відповідальний секретар Рівненського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

У рівненському видавництві “Волинські обереги” вийшла з друку дев’ята книжка українського поета-сатирика Юрія Берези “Копитентний керівник”.

Юрій Береза — член Національної спілки письменників України, лауреат літературної премії імені Остапа Вишні, просвітянської премії імені Григорія Чубая та гумористичної — Нобельської. Юрій Береза давно зарекомендував себе як письменник-сатирик, який добре опанував чотири жанри “гарячого цеху”. А ще він активний просвітянин.

Саме про нове видання майстра до тепного слова і хочеться сказати кілька слів. Книжку “Копитентний керівник” видано за сприяння обласної й міської програм розвитку книговидавництва та книгорозповсюдження. У ній вміщено байки, гуморески, сатиричні мініатюри, рекламні співанки, літературні пародії, епіграми і навіть футбольну поему.

У назві збірки — дійова особа однойменної мініатюри, сучасний керівник Гнідий, озброєний владним “копитом”, яке застосовує в боротьбі з критикою. Чітке політичне й соціальне спрямування мають і притчі — “Притча про землю”, “Притча про хамів”, “Притча про горілочку”, “Притча про аванс”, “Притча про невдачу”. Художньо-сатиричного ефекту автор досягає лаконічним словом у “Мініатюрах з натури”, зокрема про пам’ятник цариці Катерині, патріотів від корита, парламентський барліг, де смочуть лапу пільг, мільярдерів-україножерів, сталінських катів, приватизаторів-колонізаторів, безбачченків, політичних повій та інших суб’єктів, яким місце не в храмі-Україні, а в пеклі.

Творець гострого слова пильно стежить за бурхливим плином сучасного життя в Україні й майстерно віддзеркалює його. Книжка сприяє викоріненню хворобливих суспільних явищ, утвердженню законності, добра, справедливості, національної самосвідомості, державності. Такі книжки конче потрібні нашому читачеві, особливо нині, коли стоїть питання бути чи не бути Україні справді демократичною і вільною державою.

Ліга українських меценатів висловлює глибоке співчуття віце-президентові Ліги, голові Асоціації видавців та книгорозповсюджувачів Львівщини Михайлові Ватулякові в тяжкому горі — смерті дружини Катерини.

Клуб “Ярославів Вал” висловлює співчуття членові клубу Михайлові Ватулякові з приводу смерті дружини Катерини.

РІДНА ХАТА У ПОЕТИЧНОМУ ВСЕСВІТІ

Олексій НЕЖИВИЙ

Збірка вибраних поезій Наталі Баклай “Отава” — це своєрідний підсумок її більш ніж двадцятирічної літературної творчості, адже перший вірш “Журавка” друкували в лубенській міській газеті ще 1980-го. Із серцевою вдячністю Наталя Баклай згадує свого літературного вчителя Володимира Малика, який був редактором її першої поетичної збірки “Два береги душі” (1993 р.). Відтоді вийшли друком дев’ять поетичних книжок і дві прозові.

Найчастіше ліричний герой у поетичних творах Наталі Баклай — сучасник, наділений історичною пам’яттю, а тому є не тільки носієм, а й творцем національного образу світу. А домінують його найчастіше виступає багатифункціональний образ рідної хати. Спершу саме він і є тією духовною силою, що визначає належність ліричного героя до родини, батька-матері:

Вибілю хатину, вимію віконця.
Випрошу в бабусі давні образи.
Рушники розвішу квітами до сонця
Й запрошу в світлицю — світлу від краси.
На Різдвяні свята занесу калину.
На святки клечані — клечання з роси.

Майже в усіх поезіях лірична оповідь ведеться від імені жінки, точніше, це своєрідна життєва сповідь: спершу дівчинки, потім підлітка, далі дівчини, жінки. Однак рідна хата завжди залишається найдорожчим місцем на землі, бо дарує радість щоденного пізнання, освоєння національних образів:

Ти полюби це поле і цей ліс,

І не соромся глиняної хати,
Бо дід твій будував її колись,
Аби у ній твоя з’явилась мати.

Не відцурайся Слова і пісень,
Люби людей — вони твоє віконце,
І не журися на похмурий день —
Колись же треба відпочить і сонцю.

Невипадково читаємо напугані слова не тільки однієї людини, а й ровесника, навіть прийдешнім поколінням у вірші “Синові”.

Із часом хата набуває нових функцій: стає добром, благочестям, працелюбністю, душевною щедрістю, вірністю, любов’ю, прагненням продовжити рід, а ще постійним бажанням творити орнаменти на рушниках і сорочках, пісню, казку, легенду, квітник і криницю на подвір’ї, тобто власну душевну красу.

Отже, хата — це не тільки традиційне житло українців, а й символічний образ, архетип споконвічного способу життя, світобачення, морально-етичного й естетичного ідеалів. Тому засвоєння нових духовних цінностей і в самого автора відбувається упродовж усього життя теж переважно через призму хати. Є в Наталі Баклай вірші-присвяти письменникові-землякові Василю Симоненкові. Один із них “В хаті Василя Симоненка”:

Все ти чула, хато, все ти знала.
Кажуть — світ не тільки із вікна...
А над світом слава воссіяла
З оцієї хати Василя.

Схилена стоїш, як самотина,
Сиротою-пусткою в селі.

Хата — Василева пуповина,
Василева правда на землі.

Навіть у напруженій самотній інтимній ліриці Наталі Баклай образ хати символізує напівавсвідомлене бажання справжнього кохання, коли лірична героїня прагне повернутися до найріднішого і поділитися ним:

Давай втечем з тобою від достатку
До прабачи моєї в білу хатку,
Де куц калини просто під вікном.
Там лепехою встелена долівка,
І жовте сонце — золота голівка —
Лягає спати у жито за селом.

Жінка в коханні здатна на самопожертву, будь-які душевні страждання, тільки б залишилися справжніми найдорожчі почуття. Навіть звернення ліричної героїні до коханого чоловіка на “Ви” свідчить про її національний характер, що повертає нас до народної пісні, спонукає згадати поезію Ліни Костенко.

Наше драматичне сьогодення змушує Наталю Баклай висловити застерогу щодо нівелювання національних духовних цінностей. І, як завжди, її образне світосприймання знову повертається до глибинного образу. Тому й вірш називається “Білі хати”:

І боюся про щось говорити,
І не можу вже щось обіцяти,
А Вкраїна панами кишить,
Білокамінній пнеється слухить,
І забула свої БІЛІ ХАТИ!

Книжка вибраних поезій “Отава” вкотре переконує, що поетичний талант Наталі Баклай зростає на вічному й здоровому ґрунті української поезії.

ІГРАШКОВА ІСТОРІЯ

Сергій КЛИМКО
Фото Ксенії ГЛАДИШЕВОЇ

Упродовж історії свято Нового року і його атрибути змінювалися, змінювався календар й ідеологічний контекст, вибудовуючи і руйнуючи традицію. Але потреба підбивати підсумки і починати з нового, зробивши запис в історії, залишається характерною рисою західної цивілізації. Найважливіше загальносвітове свято на українських землях поєднано неоподруване, залишившись вірним дитинству. Від плетених янголів і сирних коників до танкістів, кремлівської зірки і ляльки Барбі іграшки змогли зберегти своє місце на святковому дереві й радувати поки що не залучених у серйозне сприйняття дійсності людей. Намагання

дорослих за допомогою цих культурних артефактів прищепити дитині віру в Бога, повагу до нового соціально-політичного устрою чи запевнити в перевагах капіталістичного способу виробництва справджувались (або ні) лише згодом, даруючи натомість переконання у можливості прекрасного.

Державний музей іграшки відкрив виставку новорічних прикрас, зробивши екскурс від іграшкового середньовіччя до іграшкової сучасності.

Початок року тривалий час на більшій частині території України пов'язували зі святом Різдва Христового. За староукраїнською традицією, різдвяним символом слугував Дідух як носій чеснот аграрного суспільства. Прикрашати його мали традиційні різдвяні фігурки —

зірки, вівці, янголи і колоски, істівні фігурки свійських тварин, цукерки.

Традиція встановлювати різдвяні ялинки набула популярності відносно недавно — на початку XIX століття. Спершу ялинки з'явилися в імператорських палацах Франції, Німеччини, Англії, Норвегії, Данії й Росії. Надбанням простого люду ялинка стала лише в другій половині століття. Ялинку, як і Дідуха, в Україні прикрашали насамперед зимовими делікатесами — яблуками, різдвяними пряниками, сушеними фруктами; плетеними виробами із соломи. За легендою, першу скляну ялинкову іграшку-кульку виготовили в Німеччині у XVI столітті, у рік неврожаю яблук. Наприкінці XIX—початку XX століття вітчизняні виробники в невеликих артілях почали виготовляти ялинкові іграшки, використовуючи папір, тканину, вату, пап'є-маше.

1916 року різдвяні ялинки у Російській імперії опинилися поза законом як традиція, запозичена у німців. Після утворення СРСР ялинка залишалася забороненою аж до 1935 року — у грудні в газеті “Правда” вийшла постановка про відновлення новорічного свята й повернення ялинки дітям.

Свято Нового року реабілітували, з нього вилучили релігійні мотиви, а давній традиції надали ідеологічного характеру. Так, у будинках творчості піонерів, школах, інтернатах почали з'являтися новорічні дерева. Діти прикрашали їх саморобними іграшками, фігурками тварин, ляльками. 1937-го було організовано першу всеююзну ялинку в Кремлі, яку приурочили до 20-річчя Жовтневої революції, до дітей почали приходити Дід Мороз і Снігуронька.

У радянських артілях відновили випуск іграшок: вручну з вати та пап'є-маше ліпи-

ли Дідів Морозів, дітей, військових. Херувимчиків і янголиків замінили спортсмени. Радянські ялинки прикрашали скляні літаки та пароплави, а коли люди почали освоювати космос, з'явилися космічні кораблі, супутники із символікою Радянського Союзу та Юрій Гагарін. В епоху сільськогосподарських експериментів Хрущова новорічне дерево прикрасили іграшкові огірки, помідори й кукурудза. У 1980-ті з'явилася мода на абстрактні геометричні форми, позбавлені чіткого послання маленьким громадянам.

У часи Незалежності вітчизняна новорічна іграшка продовжила життя, урізноманітнивши форму. Українські майстри отримали широке поле для святкової ді-

яльності: від повернення до традиційних способів уявлення ялинкової прикраси в образі витинанок чи виробів із тіста до новітніх політичних перевинаходів: у листопаді 2004 року на Тернопільщині виготовляли прикраси із логотипом “Так! Ющенко”. Але головним залишається те, що попри кон'юнктуру, іграшка, як і раніше, продовжує утримувати увагу спраглих до дива очей.

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

«ЗА ГАМБУРЗЬКИМ РАХУНКОМ»

Літературний вечір до 85-річчя від дня народження
Павла Загребельного.

Виступи письменників та майстрів мистецтв.
Головують: Михайло Слабошпицький та Василь Шкляр.

25 грудня о 17 год.

Будинок письменників (вул. Банкова, 2)
Вхід вільний.

Тел. для довідок 044-486-53-78 (Ірина)

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Сергій КЛИМКО
279-49-47

Відділ просвітянської роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Чергові редактори
Наталія АНТОНЮК, Людмила ІЛЬЄНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovo-prosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301251
Наклад у грудні — 17 500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,77 грн.
на 3 місяці — 13,71 грн.

